

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

Aktivní lexikon učitelek MŠ

Bakalářská práce

Autor: Erika Cigánková

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: Havigerová Jana Marie, doc. PhDr. Ph. D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Erika Cigánková
Studium:	P131104
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Učitelství pro mateřské školy
Název bakalářské práce:	Aktivní lexikon učitelek MŠ
Název bakalářské práce AJ:	Active lexicon of kindergarten teachers

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem práce je deskripce aktivního slovníku učitelek MŠ ve dvou odlišných rolích a jejich vzájemné porovnání. V první části práce bude popsán aktuální stav poznání o daném tématu (dílčí kapitoly se budou věnovat problematice sociálních rolí, osobnostních charakteristik, otázkám jazykových jevů - se zaměřením na slovní druhy, aktivní slovník atp.). Ve druhé části bude popsána realizace vlastního výzkumu. Hlavním výzkumným cílem bude zjistit, zda se liší aktivní slovník (sledována bude expozice jednotlivých slovních druhů) v závislosti na roli, kterou mluvčí zaujímá. Jako hlavní výzkumný nástroj bude použit audiozáznam (resp. jeho transkripce do spisovné češtiny) verbálního projevu učitelek v běžném dni v MŠ a v běžném životě. Výzkumný soubor bude tvořit cca 5 osob (učitelky MŠ), resp. 5 audiozáznamů. Výstupy budou analyzovány standardními matematicko-statistickými metodami. Výsledky budou diskutovány ve vztahu k poznatkům uvedeným v první části.

Viz konzultace s vedoucí práce.

Garantující pracoviště:	Ústav primární a preprimární edukace, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Jana Marie Havigerová, Ph.D.
Oponent:	Mgr. Irena Loudová, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	18.12.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové, dne 28. 6. 2017

Poděkování

Velice děkuji paní Havigerové Janě Marii, doc. PhDr. Ph. D. za odbornou pomoc a cenné rady, které mi po celou dobu práce poskytovala a byla mi oporou při tvorbě této bakalářské práce. Nadále bych chtěla poděkovat nejmenované učitelce, která mi poskytla audiozáznamy, bez níž by tato práce nemohla vzniknout.

Anotace

CIGÁNKOVÁ, Erika. *Aktivní lexikon učitelek MŠ*. [Bakalářská práce]. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. s. 72.

V teoretické části mé bakalářské práce jsem se zabývala osobností, popisem učitelky, popisem a rozdělení komunikací a poruchami osobnosti. V empirické části jsem analyzovala jednotlivé nahrávky pořízené ve dvou situacích – při řízené činnosti v mateřské škole a při běžné soukromé komunikaci. Zajímala jsem se o počet vyprodukovaných slov, zachování tématu při hovorech a dále mě zajímala bohatost slovníku. Počet použitých sloves a také počet přídavných jmen a příslovcí. Data jsem mezi sebou následně porovnávala.

Klíčová slova: lexikální, analýza, osobnost, komunikace, audiozáznam.

Annotation

CIGANKOVA, Erika. Active lexicon of MS. [Bachelor thesis]. Hradec Kralove: Faculty of Education, University of Hradec Kralove, 2017. 72 pp. Bachelor Degree Thesis

In the theoretical part of my bachelor thesis I dealt with personality, description of teacher, description and division of communication and personality disorders. In the empirical part I analyzed individual recordings made in two situations - in controlled activities in kindergarten and in common private communication. I was interested in the number of spoken words, the theme of the talk, and the richness of the dictionary. The number of verbs used and also the number of adjectives and adverbs. I then compared the data between myself.

Keywords: lexical, analysis, personality, communication, audio recording.

Obsah

Úvod	9
1 Osobnost	11
2 Pedagogická komunikace	12
2.1 Komunikace	12
2.2 Komunikační pravidla.....	12
2.3 Správně položená otázka	13
2.4 Pochvaly.....	14
2.5 Carkhuffův model rozhovoru.....	14
2.6 Neefektivní způsoby komunikace.....	16
2.7 Efektivní způsoby komunikace.....	19
3 Jednotlivé typy efektivní komunikace pro větší porozumění	20
3.1 Emocionální aspekty pedagogické komunikace	22
3.2 Humor	23
3.3 Entuziasmus	24
4 Teorie komunikací	25
4.1 TCI – tematicky centralizovaný interakční systém.....	25
4.2 Asertivita jako komunikační technika	25
5 Komunikační specifika vývojových období.....	27
5.1 Psychický vývoj.....	27
5.2 Prenatální a perinatální období	27
5.3 Přijetí dítěte a komunikace rodičů s dítětem.....	28
5.4 Novorozenecké období	28
5.5 Kojenecké období	28
5.6 Batolecí období	29
5.7 Období předškolního věku.....	30
6 Poruchy osobnosti	31
6.1 Psychoanalýza.....	31
7 Rozdíly mužů a žen v komunikaci	35
8 Výzkum	36
8.1 Výzkumné cíle	36
8.2 Definice výzkumu.....	37
9 Vymezení metod	38

10 Získání dat	39
11 Program QUITA.....	40
12 Výsledky výzkumného šetření.....	41
12.1 Celkový počet slov neboli tokenů použitých v záznamech	41
12.2 Počet unikátních slov	42
12.3 Tematická jednota.....	42
12.4 Bohatost slovníku	43
12.5 Míra opakovanosti	43
12.6 Activity index	44
12.7 Hapax	45
12.8 ATL.....	45
13 Diskuse získaných výsledků.....	46
Závěr.....	48
Použité zdroje	49
Internetový zdroj.....	49
Knihy	49
Seznam tabulek	51
Přílohy	52

Úvod

Cílem této práce je odpovědět na otázku.

Liší se komunikace učitelky mateřské školy od komunikace v soukromí?

Jedná se nám tedy o dvě zcela odlišné role, které by správná učitelka měla umět rozlišit a volit tak jiný slovník, alespoň k dětem.

Učitelka mateřské školy se neobejde bez komunikačních dovedností. Musí každý den pracovat s hlasem, ale i s obsahem toho, co chce vyjádřit, protože, jak všichni jistě víme, není lhostejné, jakým způsobem učitelka promlouvá k dětem. Některý způsob komunikace se mnohdy zdá být efektivní a opravdu je, některý se rovněž zdá být efektivní, avšak podíváme-li se na funkčnost z dlouhodobého hlediska, zjistíme s neklidem, že tato metoda z dlouhodobé perspektivy není příliš vhodná. A pak jsou tu metody, které nejsou efektivní vůbec, a sám učitel to také cítí. Děti velmi silně vnímají to, co jim učitelka řekne a pamatují si to.

V komunikaci se odráží i vztah učitelky a dětí, proto bychom měli v této komunikaci postupovat velmi citlivě a volit vhodně s promyšlením každé slovo, protože dětská důvěra je v tomto smyslu velmi zranitelná. Pokud selžeme jednou, už se to pak velmi složitě napravuje a vrací zpět.

V této práci v teoretické části si nastíníme prostředky efektivní a neefektivní komunikace, se kterou se setkáváme, troufám si říct, běžně, i ve školním prostředí a bohužel i v mateřských školách a nabídneme paletu možností efektivní komunikace, která má daleko silnější dopad na ty, se kterými komunikujeme, a kterými můžeme snadno nahradit námi známé prostředky neefektivní komunikace. Ovšem nutno připomenout, že uvedené prostředky efektivní komunikace můžeme aplikovat i mimo školní prostředí. Troufám si říct, že to velmi zpříjemní naši komunikaci a vztah k druhému člověku, se kterým komunikujeme. Nyní se zaměříme především na prostředí mateřské školy a to, jak hovoříme na děti či s dětmi. V další části se zaměříme na komunikaci s rodiči, ve které nám velmi pomůže rozbor osobnosti, který by každá učitelka dle mého názoru měla znát. Uvedeme si některé poruchy osobnosti a příklady vhodné komunikace. Ušetří nám to velmi času a hlavně se dobereme výsledku a cíli, což je u komunikace to hlavní.

V praktické části budou použity hlasové záznamy učitelek z mateřských škol. Ve druhé části pak budou použity hlasové záznamy učitelky v běžném životě, kde si ukážeme rozdíly v komunikaci s dětmi a v běžném životě. Věřte, že mnohdy je komunikace zcela odlišná a jindy zase jen nepatrně i když to jsou komunikačně dvě zcela odlišné role. Vždy záleží na osobnosti učitelky a na osobnosti těch, se kterými hovoříme. Proto jsem se také věnovala, jak už bylo výše zmíněno poruchám osobnosti.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Osobnost

„Osobnost lze definovat jako komplexní a relativně stabilní systém, který funguje jako celek, skládá se ze vzájemně propojených somatických a psychických vlastností a projevuje se v reakcích na různé podněty a situace.“ (Vágnerová, 2010)

Definice osobnosti existuje nespočet. Mě se ovšem zalíbil tento citát. Poukazuje na to, že každý člověk je celek, který funguje pouze jako celek tehdy, když je v psychické a fyzické pohodě zároveň spokojený a vyrovnaný sám se sebou. Zároveň říká, že každý z nás je jedinečný originál a na okolní věci a situace reaguje každý z nás jinak.

Na osobu učitele se obecně kladou vyšší nároky z hlediska osvojení si morálních hodnot a vlastností právě kvůli charakteru jeho profese. Učitel by měl mít kulturně-politický rozhled, měl by se dokonale vyznat ve svém oboru. Učitel se neobejde bez pedagogických a komunikačních dovedností, musí se rychle přizpůsobovat požadavkům společnosti, orientovat se ve vědě, kultuře, na čemž může následně stavět svou profesionalitu a autoritu nejen u žáků, ale i u rodičů a kolegů, nadřízených a veřejnosti. (Nelešová, 2005)

Osobnost učitele a jeho vztah s žákem jsou významnými vlivy na utváření výchovně vzdělávacího procesu. Učitel by měl být přítelem, rádcem, měl by cítit velkou odpovědnost za práci, kterou vykonává. Dalšími důležitými předpoklady pro tuto dnes již velmi psychicky náročnou profesi jsou svědomitost, tvořivost, samostatnost, pružnost a rychlost rozhodování, odolnost a v neposlední řadě také verbální pohotovost. (Nelešová, 2005)

V interakci učitele a žáka hrají významnou roli nejen pedagogické, ale i psychologické a sociální aspekty. Vliv na žáka nemají pouze zkušenosti učitele a jeho vědomosti, ale i celá jeho osobnost, povahové a charakterové vlastnosti učitele, zájmy, postoje, přístup k žákům, vystupování a také přirozeně i řečový projev. Ten ve školním prostředí nazýváme pedagogickou komunikací. (Nelešová, 2005)

2 Pedagogická komunikace

Pedagogickou komunikací chápeme sdělování informací mezi učiteli a žáky ve výchovně vzdělávacím procesu, přičemž by vždy mělo jít o dvousměrný proces. Verbální komunikace má v pedagogickém procesu několik fází. První z nich je záměr něco sdělit. Následuje vlastní sdělení, které se snaží obsáhnout smysl sdělovaného. Pro upřesnění tohoto smyslu je rozhovor, dialog. Učitel by si měl uvědomit, že všechno, co říká před žáky, žáci velmi silně vnímají a každý projev chápe druhý v komunikaci jako určitou informaci. Proto je pro učitele důležité umět pracovat i s neverbálními projevy – svými i s žákovými. (Nelešová, 2005)

2.1 Komunikace

Komunikace se skládá z vysílání a přijímání verbálních a nonverbálních prvků mezi dvěma lidmi, více lidmi nebo celou skupinou (DeVito, 2008 str. 28). Nenásilná komunikace stojí na lidských schopnostech vycházet s lidmi i v těžkých situacích. Učí člověka nejednat automaticky ale lépe sledovat situaci a naslouchat sobě i druhým. Nahrazuje obranné anebo útočné vzorce chování, které jsou tím minimalizovány (Rosenberg, 2008 str. 17). Druhý člověk, který s námi komunikuje, nemusí být v této oblasti znalí, ale stačí, abychom dělali vše proto, aby našemu záměru komunikaci věřil, a bude nás následovat (Rosenberg, 2008 str. 20).

Tuto komunikaci můžeme uplatnit ve všech životních situacích (Rosenberg, 2008 str. 22).

Důležité jsou tzv. komunikační kompetence, které zahrnují nepsaná pravidla komunikace, které by měl ovládat každý člověk v každodenním životě, nejen učitel ve výchovně vzdělávacím procesu. Tato pravidla určují, co je v dané komunikační situaci vhodné sdělit, co můžeme sdělit a co je potřeba sdělit. Nejedná se o pravidla jazyková, ale sociální. Pokud si tyto kompetence neosvojíme, stáváme se pro ostatní komunikující nepříjemnými, alespoň naše komunikace s nimi a může v krajních případech být vystaven odmítnutí druhými. (Gavora, 2005)

2.2 Komunikační pravidla

Existují tzv. komunikační pravidla, která je nutné dodržovat. Tato pravidla upřesňují pravomoci a chování učitele i žáka v průběhu komunikace. Jsou důležitá pro

organizaci práce ve škole, kterou je nutné regulovat, aby ve škole existoval pořádek. A k tomu právě slouží tato pravidla. (Gavora, 2005)

Při autokratickém stylu se vymezují tzv. direktivní pravidla, která se vyznačují vysokou mírou direktivního postavení učitele vůči žákům. Učitel má v tomto postavení právo kdykoli si vzít slovo, i za cenu přerušování řeči žáka. Sám si také vybírá komunikačního partnera, téma rozhovoru, jeho délku, prostor, ze kterého mluví. Tato pravidla zahrnují verbální i neverbální komunikaci, například postoj učitele, jeho výraz, tón hlasu apod. (Gavora, 2005)

Pro demokratický styl platí poněkud odlišná pravidla komunikace. Žák může odpovídat vsedě, ve stoje, učitel nechává žákovi dostatečný prostor pro odpověď, může odbočit od tématu, může klást učiteli otázky, může se na učitele obrátit o pomoc. Důležitým předpokladem je ovšem skutečnost, že žák si je vědom těchto práv a ví, že je může uplatnit. (Gavora, 2005)

Dialog vyžaduje jasné a srozumitelné vyjadřování, vysvětlování příčin, dále také společenské vystupování, důležitá je i vzájemná úcta mezi učitelem a žáky, pohotovost reagovat na nově vzniklé podněty. (Nelešová, 2005)

Prioritní funkcí dialogu je kognitivní rozvíjení dětí učitelem, další je pak afektivní funkce, ve které dochází k rozvoji osobnosti každého dítěte. Rozvíjejí se jejich zájmy, zkušenosti, názory, představy, apod. Neméně důležité je rozvíjení sociální stránky dialogu. Rozvíjejí se vztahy s učitelem a dětmi a jejich vzájemná spolupráce. (Gavora, 2005)

2.3 Správně položená otázka

Klíčovou součástí dialogu jsou otázky. Otázky a odpovědi zaznívají ve škole velmi často a jsou součástí tzv. výukového dialogu. Otázka však musí splňovat několik požadavků.

Prvním z nich je přiměřenost. Učitel vychází ze znalostí, zkušeností a možností žáka, bere ohled na vývojové období a jeho specifika. Další podmínkou je srozumitelnost. Ta může být ohrožena zejména učitelovou nevhodnou výslovností, nevhodným výběrem slov, který by se měl opět přizpůsobit věku žáků. Jednoznačnost, jakožto další předpoklad, je

podmíněna tím, že se vždy položí jen jedna otázka, na kterou se připouští jen jedna možná odpověď.

Pokud otázka nabízí několik možných řešení, měl by učitel brát v úvahu všechny vyslovené možnosti. Další podmínkou je jazyková a věcná správnost. (Nelešová, 2005)

Otázky učitelky musejí vycházet ze zkušenosti dětí. Jedině tak lze u dětí vzbudit motivaci a zájem o dané učivo. Nejen správná formulace, ale i sled otázek za sebou je důležitý. Pokud jsou otázky kladeny velmi rychle za sebou, je žák zaskočený a mnohdy se ani nedokáže soustředit, přemýšlet o odpovědi. Učitel i žáci by měli ovládat i akustické vlastnosti hlasu, práci s dechem, přízvuk, rytmus, melodii řeči, intonaci, tempo a samozřejmě také spisovnou výslovnost. (Nelešová, 2005)

2.4 Pochvaly

Důležitým činitelem ve výchovně vzdělávacím procesu jsou pochvaly. Po vyjádření pochvaly žák cítí i vyjádření osobního vztahu k jeho osobě. Učitel by měl chválit co nejdříve po výkonu činnosti, za kterou ho chce pochválit, protože vzdálenější pochvala má již slabší účinek. Zároveň není dobré, aby učitel žáka chválil za každou jeho provedenou činnost. Své kladné hodnocení může ovšem učitel vyjádřit i jinými způsoby, než pochvalou, stačí třeba úsměv a i ten je pro žáka odměnou, která další slova nepotřebují. (Nelešová, 2005)

2.5 Carkhuffův model rozhovoru

Ve škole je často potřeba užít takový rozhovor, jehož cílem je pomoci druhému. Tomuto tématu se věnoval také Carkhuff, od kterého známe Carkhuffův model rozhovoru. Model obsahuje dvě roviny – rovinu učitele, který chce zpravidla pomoci žákovi a model žáka, kterému se má prostřednictvím rozhovoru pomoci. Z hlediska učitele rozdělujeme postup do několika částí.

První je pozorování, kdy vysledujeme problém žáka, jeho chování, apod.

Další fází je fáze odpovídání na otázky žáka, empatická reakce učitele, která je v tomto případě nezbytná.

Třetí fází je zosobnění – přiřazení problému žáka k jeho osobním zkušenostem. Podněty, jako poslední fáze, charakterizuje stav, kdy učitel by měl hledat cestu, jak žákovi pomoci, aby rozhovor typu pomoci mohl naplnit všechny požadavky, nelze setrvat ze strany učitele ve fázi zosobnění, porozumění. Učitel vyjadřuje jeho nápady a možné kroky, které by mohly vést k vyřešení žákova problému, motivuje žáka a vyjadřuje mu empatii, oporu, podporu, pomoc, zájem a účast.

Tento model zahrnuje i rovinu žáka, která má taky své fáze. V první fázi, průzkumu situace, žák sděluje svůj problém učiteli. Další fáze je charakteristická tím, že žák by si měl ujasnit, oč usiluje, aby porozuměl sám sobě. Jednání, jako další fáze v rovině žáka symbolizuje analýzu souvislostí, prostřednictvím které lze dospět až k samotnému jednání, prvním krokům řešení problému. (Mareš, 1995)

Jako učitelé chceme pro děti to nejlepší. Chceme, aby z nich vyrostli zodpovědní a tvořiví lidé. Jak ale propojit tyto cíle, vedení k samostatnosti a zodpovědnosti s tím, co máme říci, když děti upozorňujeme na nepořádek v herně, neumyté ruce, počůrání se, neadekvátní chování či zapomenutý úkol? (Kopřiva, 2008)

Touto otázkou se podrobně zabývají autoři Kopřiva, Nováčková, Nevolová a Kopřivová, kteří společně vytvořili publikaci Respektovat a být respektován, která zahrnuje principy efektivní komunikace, kterou bychom si měli osvojit, ale popisuje také neefektivní způsoby komunikace, kterým bychom se měli v komunikaci vyhnout. Z této knihy budeme vycházet při popisu v níže uvedených stylů komunikace.

Jak již bylo nastíněno výše, jak propojit cíle s častým usměrňováním a káráním dítěte? Někdy se dopouštíme chyb s přesvědčením, že za těmito účely jsme oprávněny používat takové výchovné prostředky, které se bohužel neslučují s respektem a důstojností – vyhrožování, tresty, zesměšňování, uplácení odměnami, moralizování. Není možné vychovávat autoritativním způsobem a očekávat, že se děti budou chovat demokraticky.

Tzv. mocenský přístup si můžeme ukázat i na příkladu, kdy maminka promlouvá k dítěti po jeho pozdním příchodu domů: „Prosím tě, co to zase děláš? Ty jsi hroznej, pořád tady někoho strkáš, už tě mám dost.“ Možná se tento výrok zdá v pořádku, protože jsme možná podobné výroky slýchávali od svých rodičů, možná i učitelek, ale představme si, jak se asi cítilo ono dítě v našem příkladu. Možná si pomyslelo: „Vždyť jsem skoro nic neudělal, omluvil jsem se mu, pořád to není, tenhle týden jsem se s nikým nepoprál. Proto

jsem hroznej?“. I když se v této komunikaci nevyskytují nadávky, tresty, jedná se o autoritativní styl komunikace. Podstatou takové komunikace je nerovnost, vztah nadřazenosti a podřazenosti, užívání mocenských postupů.

Ovšem zůstává nezbytné mít vymezené hranice. Pokud totiž děti nemají stanovené hranice, ztrácejí tím pocit bezpečí. Pokud zjišťují, že hranice někdy platí a někdy ne, opět to v nich vyvolává úzkost a nejistotu. Reakcí na tento stav může být například agresivní chování nebo emoční labilita. (Kopřiva, 2008)

Mocenský přístup se může skrýt i za milým chováním. Jsou to situace tzv. laskavé manipulace, ochraňující výchova. Dospělý často v tomto stylu komunikace využívá svého dominantního postavení a fyzické převahy a závislosti dítěte na něm, aby měl pocit, že je pro dítě nepostradatelný. Nezajímá se příliš o zájmy a pocity dítěte, rozhoduje o něm sám, bez jakékoli diskuze s dítětem. Mocensky se však nechováme jenom k dětem, ale i dospělí mezi sebou, jako například v manželství, kdy může dojít k situaci, že každý soupeří o nadřazenost a dominanci. Vedle manželství se s takovýmto způsobem jednání setkáváme i v zaměstnání. Tyto tendence se ale mohou objevit i mezi dětmi, které rovněž soupeří o moc a dominanci mezi sebou, o oblíbenost u učitelky apod. (Kopřiva, 2008)

Nyní si nastíníme, které ze způsobu komunikace jsou neefektivní, a uvedeme si ke každému z nich několik příkladů:

2.6 Neefektivní způsoby komunikace

- Výčitky a obviňování: „Ty nikdy nepřiješ včas!“
- Poučování, moralizování: „Uvědom si, konečně, že tohle se nedělá!“
- Kritika (zaměření se na chyby): „Tohle jsi zase udělala špatně!“
- Citové vydírání: „Já se tady kvůli tobě dřu...“
- Zákazy, varování: „Nedělej to, nebo se ti něco stane.“
- Negativní scénáře a proroctví: „S tebou si ve škole užijou.“
- Nálepkování: „No jo, známé firmy, pořád stejní zlobivci.“
- Příkazy: „Okamžitě se zvedni a běž si uklidit hračky.“
- Vyhrožování: „Přestaň se vztekat, nebo to řeknu mámě.“
- Srovnávání, dávání za vzor: „Vem si příklad z Marušky, taková hodná holka.“

- Poukazování na vlastní zásluhy: „Já jsem kvůli tobě navařila a ty to nechceš jíst.“
- Řečnické otázky: „Copak ty nechceš mamce namalovat obrázek?“
- Urážky a ponižování: „Ty jsi ale neschopný.“
- Ironie, shazování: „To ses zase vyznamenal.“
- Křik

Tyto formy komunikace nemají žádný význam, protože se mívají účinkem. Nemají žádný výsledek, i když bychom očekávali pravý opak. Proč tyto komunikační styly nemohou být nikdy efektivní? Většina z výše uvedených příkladů charakterizuje psychické ohrožení. To nemusí být vždy plně uvědomované z hlediska rozumových schopností, ale může být uvědomované pocitově, je spojeno s negativními emocemi – hněv, lítost, strach, vzdor, nenávisť nebo pocit křivdy. Někdy dochází i k poklesu sebevědomí a sebehodnocení. (Kopřiva, 2008)

Někdy v těchto výrocích slyšíme hlasy svých rodičů, prarodičů apod. Možná takové výroky směrem k nám užívali. Jak jsme se ale při těchto výrocích jako děti cítili? Bylo nám to příjemné? Pro drtivou většinu z nás jistě ne, možná jsme si řekli, že takto ke svým dětem, k dětem ve škole nikdy mluvit nebudeme. Nyní se možná mnozí z nás přistihují, že takové výroky používáme, mnozí se třeba právě ve výše zmiňovaných výrocích slyšíme. Jak k tomu ale došlo? Jak je možné, že používáme stejné výroky, jako ti, od kterých nám byly nepříjemné, a řekli jsme si, že je nikdy používat nebudeme? Víme, že takové věty už na nás příliš neúčinkovaly, přesto je používáme dále – a jak vidíme, neúčinkují ani na těch, na kterých se je snažíme uplatnit. Přesto tyto výrazy užíváme. Proč je tomu tak?

Autoři knihy Respektovat a být respektován na toto nahlízejí ze třech různých stran. Jednou z nich je, že co se v dětství naučíme, to v nás přetrvává do dospělosti. Jedná se o specifický druh učení – sociální učení – v tomto případě nápodoba. Dalším důvodem je emoční stav. Emoce často blokují naše uvažování a schopnost dívat se na situace s nadhledem, proto mají v těchto chvílích emoce vyšší moc. Třetím, posledním důvodem je neznalost jiných, pro nás efektivních způsobů komunikace, které jsou opravdu efektivní. Nevíme, co říct, aby to fungovalo. (Kopřiva, 2008)

Tyto chyby můžeme napravit efektivní komunikací, kterou si můžeme osvojit a používat jí nejen v mateřské škole, ale i v osobním životě či v jiném zaměstnání.

Nezbytnou podmínkou pro efektivní komunikaci je respekt k dětem. Musíme vědomě opustit mocenský přístup a manipulační prostředky, ale budeme se řídit morálkou se zvnitřněnými hodnotami. Jedná se o partnerský přístup, který zahrnuje rovnocennost a spolupráci, možnost volby, demokratický styl výchovy (Kopřiva, 2008)

V tomto stylu komunikace musíme poskytovat prostor pro vyjádření myšlenek, pocitů a názorů i druhého člověka, se kterým komunikujeme. Vyjadřujeme důvěru a zájem o to, co druhý prožívá. Můžeme to dát najevo i úsměvem. I v situacích, které oběma stranám nejsou příjemné, můžeme chovat respekt a férové chování k druhému. Rozdíl mezi autoritativním a demokratickým stylem komunikace není ten, že bychom v demokratickém stylu výchovy dítěti vše dovolili a v autoritativním stylu by šlo především o omezování, ale v tom, jakým způsobem se stanovují pravidla a hranice. Pravidla bychom zejména jako učitelky v mateřské škole měli vytvářet ne pro děti, ale s dětmi. Ty si pak pravidla mnohem lépe zapamatují a budou je snadněji dodržovat, budou jim rozumět a respektovat je. Respektovat ovšem neznamená vycházet vstříc druhému naprosto ve všem nebo si nechat od druhého všechno líbit. Existují způsoby, jak říct, že se nám něco nelíbí. (Kopřiva, 2008)

Vyhýbáme se neosobní komunikaci a neoslovení, direktivnímu tónu hlasu a zejména křiku, příkazům. Soustředíme se na svůj mimický výraz, neměl by být pro druhého nepříjemný nebo nejasný. Požadavek je chybně podán, pokud je nejasný, nekonkrétní. Vyhýbáme se zabíhání do jiných témat či situací, které s aktuálním tématem nesouvisí. Není příliš vhodné zahajovat komunikaci v případě, kdy k ní není dostatek času a požadavky či názory se řeší ve velmi rychlém tempu. Tak může dojít k nepochopení významu zmiňovaného požadavku a neochotě spolupracovat. Za velmi nevhodné pak považujeme projevy nadřazenosti, arogance, či dokonce náznaky hrozeb a citového vydírání. Tím se často dopouštíme manipulace druhého. Nikdy ho nepoučujeme, nekritizujeme, ale jak je již výše uvedeno, zaměřujeme se na věc, na požadavek, ne na kritiku osoby. Vyhýbáme se srovnávání s ostatními, což může zejména děti značně demotivovat od činnosti. Nevolíme posměch a ironii, kterou například děti v předškolním věku ještě nechápou. (Kopřiva, 2008)

Vedle výše uvedených chyb v komunikaci učitelky dochází ještě k několika dalším chybám. Učitelky mateřské školy mají často tendence všechna slova přenášet do jejich zdrobnělin. To, troufám si tvrdit, není nejvhodnější způsob komunikace. Učitelka by měla mít na paměti, že se pro děti stává jakýmsi vzorem a zejména menší děti by si takový

způsob mluvy mohly velmi rychle a pevně zafixovat. Ve vyšším věku by pak mohlo být pro dítě velmi náročné se tyto zvyky přeučovat.

Učitelka by neměla na děti šíšlat. Dochází k tomu zejména u menších dětí, stejně jako nadměrné užívání zdrobnělin. Děti si opět zafixují určité znění slova a velmi složitě se tento styl přeučuje.

Důležitá jsou skrytá poselství v komunikaci. Jedná se o sdělení, která nejsou vyřčená. Vypovídají o tom, co si lidé navzájem o sobě myslí a jaký k sobě mají vztah. Tato skrytá poselství nemusí být patrná pouze ze slov, ale také z mimoslovních projevů jako je: mimika, tón hlasu nebo chování toho druhého. Adresát si ho uvědomuje spíše pocitově. Neverbální projevy jsou pro partnerský přístup velmi důležité. (Kopřiva, 2008)

Samozřejmě budeme-li volit partnerský přístup v komunikaci, neznamená to, že budeme v komunikaci s dětmi užívat stejný jazyk jako při komunikaci s dospělým. Budeme přizpůsobovat mluvený projev věku dítěte a rozsahu jeho slovníku, aby nám rozumělo. (Kopřiva, 2008)

Nyní si nastíníme efektivní způsoby komunikace – pravidla a k nim pak uvedeme opět příklady:

2.7 Efektivní způsoby komunikace

- Popis, konstatování: „Slyším tu nepěkná slova.“
- Informace, sdělení: „Před jídlem si umyjeme ruce.“
- Vyjádření vlastních potřeb a očekávání: „Potřebuji, abys..., Přála bych si, abys...“
- Možnost volby: „Můžeš si domalovat obrázek teď nebo po obědě.“
- Dvě slova: „Adámku, bačkory...“
- Prostor pro spoluúčast: „Co s tím uděláme?, Co si o tom myslíš?“

3 Jednotlivé typy efektivní komunikace pro větší porozumění

- 1. Popis a konstatování** - Podstatou je, že mluvíme o tom, co je, co vnímáme, nehodnotíme. Zaměřujeme se na to, co se stalo. Nezaměřujeme se na to, kdo to udělal. Můžeme si pomoci slůvky, jako vidím, slyším, cítím, že... Popisem lze nahradit řadu otázek, čímž dáváme druhému více prostoru pro komunikaci s námi. Poskytnutí takového prostoru vyjadřuje respektující přístup k druhému. Například popis, za který přidáme otázku: „Co s tím uděláme?“ je jednou ze základních komunikačních strategií, neboť samotným popisem nemusíme vždy problém zcela vyřešit. Touto otázkou vyjadřujeme ochotu ke spolupráci a dáváme pocit sounáležitosti a zájmu. Navíc prostřednictvím této techniky pomáháme dítěti spatřovat souvislosti. Zaměřujeme se na popis úspěchů před neúspěchy ve snaze motivovat druhé. (Kopřiva, 2008)
- 2. Informace a sdělení** - způsob efektivní komunikace, která má jeden základní požadavek a tím je smysluplnost. Jedná se o informace, proč, jak, kdy se něco dělá, odehrává, apod. Informace rovněž pomáhají porozumět situaci a souvislostem. Informace mají být formulovány jiným způsobem než příkazy a rady – ty jsou formulovány ve druhé osobě a tím je tato osoba ohrožována. Informace na rozdíl od příkazů a rad, kdy očekáváme, že je druhý přijme za své a podřídí se našim požadavkům a rozvíjí tedy zejména poslušnost, rozvíjejí zodpovědnost. Je nutno mít na paměti, že z pozitivních sdělení se naučíme mnohem více než z těch negativních. Informacemi se dají nahradit téměř veškeré pokyny. Opět využíváme připojení otázky: „**Co s tím uděláme?**“, čímž vyjadřujeme svou účast a zájem (Kopřiva, 2008).
- 3.** Tato metoda se podobá předchozí informaci a sdělení, protože rovněž poskytuje informace o tom, co očekáváme. Přání sdělujeme pozitivně, nevyjadřujeme negativní výroky, i když chceme vyjádřit, co nám vadí. To můžeme vyjádřit i přáním, což má velmi silný účinek (Kopřiva, 2008).
- 4. Možnost volby** - prostředek efektivní komunikace, který spočívá v tom, že dáme druhému možnost svobodně se rozhodnout mezi nabízenými možnostmi. Můžeme se vyjádřit prostřednictvím otázky, ale i nabídky. Ovšem za důležité považujeme přijatelnost výběru mezi možnostmi pro obě strany. Zvláště opatrní musíme být na to, aby výběr nebyl manipulací, protože za každým výběrem musí být patrný náš

respektující postoj k druhému. Je pravdou, že tento postup je vysokou investicí do budoucna, neboť posiluje sebeobranu schopného a odpovědného člověka, naučí se rozhodovat. Dále také vědomí vlastního vlivu na věci posiluje významně pocit jistoty a bezpečí. (Kopřiva, 2008)

5. **Dvě slova** by měla v každém případě zahrnout oslovení. Druhé slovo by mělo naznačit a ukázat na to, co chceme sdělit druhému. Například: „Leničko, korálky.“ Musí být však jasné, o co jde. Dvěma slovy vyjadřujeme partnerský vztah, neokřikujeme, nekáráme, nevyčítáme nic, co nám vadí, co je třeba udělat a druhý neudělal apod., pouze poukazujeme na to, co se má udělat. Někdy stačí jen pohled či gesto, například nesouhlasný výraz, upřený pohled nebo zavrtění hlavou při šaškování dětí. V tu chvíli potřebujeme toto chování hlavně zastavit. To můžeme udělat právě tímto způsobem a později si o situaci promluvit. Někdy je však potřeba vyjádřit kategorický nesouhlas, ale dáváme si pozor, abychom nesklouzli k hodnocení osoby a nálepkování. (Kopřiva, 2008)
6. **Prostor pro spoluúčast** - Co s tím uděláme? Tuto metodu nejčastěji připojujeme za informaci nebo popis a konstatování. Většinou po reflexi nějakého nevhodného chování dítěte. Touto otázkou vyjadřujeme důvěru ve schopnost dítěte vyřešit tento problém a zároveň vyslovujeme účast a zájem. Pokud dítě odpoví, že neví, neměli bychom situaci vyřešit sami, ale obrátit se k jiné metodě – možnost volby. Tím se vyhneme mocenskému přístupu a direktivnosti: Udělej to...Můžeme použít i slova jako: Zvaž, jestli..., Třeba by se..., Možná bys.... Takto formulované návrhy poskytují dostatek prostoru pro rozhodování dítěte. (Kopřiva, 2008)
7. Další prostředek efektivní komunikace je **Já-výrok**. Jedná se o prostředek, kterým vyjadřujeme své pocity, přání, očekávání, postoje a potřeby. Jsou to v podstatě výroky o nás samotných, v nichž hrají roli naše emoce a přání. Můžeme vyjadřovat negativní Já – výroky, jako například: „Děti, opravdu mě mrzí, že se tady mezi sebou hádáte.“, nebo pozitivní Já – výroky: „Mám radost, že jsme se dokázali tak rychle domluvit.“. Tato metoda má chránit naši sebeúctu. Sdělujeme, co vyvolalo naše emoce, přičemž se vyhýbáme užívání druhé osoby, používáme 1. nebo 3. osobu. Já – výroky užíváme v situacích, kdy jsme ve větších emocích my, pokud jsou v emocích více ponořeni druzí, užíváme další typ efektivní komunikace a tou je empatická reakce (Kopřiva, 2008).
8. **Empatická reakce** - taková reakce, ve které druhému sdělujeme pochopení pro jeho city a reakce. Vyjadřujeme, že jsme schopni vcítit se do druhého. Empatická reakce

nese několik podmínek, které je třeba splnit. První z nich je aktivní naslouchání. Nasloucháme druhému a projevujeme mu účast, soustředíme se na to, co nám sděluje. Další podmínkou je pojmenování pocitů, záměrů a očekávání druhého a poslední, nejdůležitější podmínkou empatické reakce je vyjádření podpory. Empatická reakce může vypadat následovně: „Vidím, že jsi smutná, protože odešla maminka. Možná bys jí mohla namalovat obrázek, myslím, že by měla radost.“ (Kopřiva, 2008)

Za příjemný a přijatelný způsob komunikace považujeme, když se navzájem s komunikačním partnerem oslovíme, volíme příjemný tón hlasu, zdvořilostní fráze, jako například prosím, děkuji, apod. Neměl by chybět úsměv, oční kontakt. Přesouváme se k obsahu – ten by měl být jasně formulovaný, musíme zohlednit i načasování, abychom měli dostatečný prostor sdělit požadavek včas a promluvit si o něm. Informace volíme přiměřeně, jsme zaměřeni na to, co aktuálně řešíme, o čem diskutujeme. Můžeme volit i humor a nikdy nesmí chybět respekt, důvěra, zájem a rovnocenný vztah obou partnerů (Kopřiva, 2008).

Někdo tyto výrazy volí zcela přirozeně, někdo naopak ne. Ale nemusíme zoufat, neboť těmto metodám se dá naučit, i když to nebývá vždy snadné, rychlé a přirozené. Vytrvat vyžaduje velké přesvědčení a vůli. To však společně přináší ovoce. (Kopřiva, 2008)

3.1 Emocionální aspekty pedagogické komunikace

V komunikaci učitele a žáků je rovněž důležité zohlednit také emocionální stránku komunikace. Ta zahrnuje nejrůznější aspekty. My si tu rozebereme především akceptaci, aktivní naslouchání, entuziasmus a humor. Je nutné si uvědomit, že mezi emocionální stránku komunikace řadíme i empatii. Té jsme se však podrobněji věnovali v předchozích kapitolách, proto se jí zde nebudeme dále věnovat, abychom se neopakovali.

Akceptace znamená přijetí a uznání žáků, respektování žáků jako osobnosti. V tomto vztahu není přítomno žádné podezírání, ale naopak zde je ve velmi silné míře zastoupena důvěra. Akceptaci chápeme jako základní předpoklad pro vytvoření důvěry žáka k učiteli. Mezi projevy akceptace můžeme uvést například fakt, že učitel nechává žáka dokončit jeho

započatou práci, pomáhá mu, neskáče žákovi do řeči, pozitivně ho oceňuje, povzbuzuje ho, oceňuje žákovy nápady, je k žákovi vždy zdvořilý, vyjadřuje mu náklonnost, sympatie. Naopak nedává najevo antipatie a lhostejnost k některým žákům a dodržuje společně s žáky stanovená pravidla. (Gavora, 2005)

Pro dialog je podstatnou složkou tzv. aktivní naslouchání, o kterém jsme se již zmínili v předchozích kapitolách. Aktivní naslouchání spočívá v tom, že se zájmem zjišťujeme, co si druhý myslí a co cítí. To s sebou nese samozřejmě řadu předpokladů, které je třeba pro dostatečné aktivní naslouchání uspokojit. Jedním z těchto předpokladů je pozornost. Učitel nemůže přebíhat z naslouchání jednoho do naslouchání druhého. Pokud by nějaké dítě přišlo za učitelkou a říkalo jí nějakou informaci v okamžiku, kdy k učitelce mluví již jiné dítě, neměla by učitelka přebíhat mezi oběma dětmi a soustředit se na obě děti a jejich informace, to z psychologického hlediska není ani možné a učitelka tak ví od obou dětí pouze poloviční informace a obě děti pak mají pocit, že se jim učitelka nevěnuje. V takových situacích by měla učitelka zastavit přicházející dítě a sdělit mu, že nyní hovoří s druhým dítětem, a ať chvíli počká, než domluví s tímto dítětem, pak se mu bude věnovat. Dalším důležitým předpokladem je porozumění a hodnocení informací. Pokud to učitelka neudělá, dítě má pocit, že sdělovalo učitelce informaci zbytečně, že jí tato informace nezajímá. Aktivní naslouchání je dovednost, kterou by si měl osvojit nejen každý učitel, ale všichni lidé. (Gavora, 2005)

3.2 Humor

Humor je, jak se říká, kořením života. A měl by jím být také ve třídě. Pomáhá k odlehčení situace, snižování napětí a v neposlední řadě také podporuje dobré vztahy mezi aktéry výchovně vzdělávacího procesu. Pozor si však musíme dát na to, aby byl humor laskavý a nebyl naopak zákeřný, aby humor nepřerostl v ironii, nebo snad sarkasmus. Smysl pro humor se však nedá zpravidla naučit, někteří lidé s ním disponují, někteří méně. Pokud chybí, může učitel zvolit jinou variantu, třeba úsměv a úsměvný přístup k žákům. Ovšem na druhé straně je nutno podotknout, že přílišný humor rozbíjí organizační schéma třídy a narušuje výuku. (Gavora, 2005)

3.3 Entuziasmus

Entuziasmem rozumíme schopnost učitele ukázat, že ho jeho profese baví a přináší mu uspokojení. Učitel by měl také sdělovat v přiměřené míře své osobní zkušenosti a zážitky, což významně posiluje pozitivní vztahy mezi učitelem a žáky. Ukazuje se tak jako člověk, nejen jako učitel, tzv. suchý úředník. Pokud učitel neprojevuje zájem o předmět, lze jen s naivitou předpokládat, že zájem budou projevovat žáci. (Gavora, 2005)

Také pokud učitel neprojevuje dostatek zájmu o dítě a vyřešení jeho „problému“, nemůžeme předpokládat, že dítě si k takovému učiteli najde cestu a především důvěru. Dítě musí vycítit, že nás zajímá a především, že ho bereme jako rovného, nikoli méněcenného a to půjde jen tehdy, když má učitel kladný vztah k dětem a má je rád. Vzájemná důvěra a tolerance je základ pro dobrý vztah mezi učitelem a dítětem.

4 Teorie komunikací

4.1 TCI – tematicky centralizovaný interakční systém

Autorem teorie je R. Cohnem (1974). Ten říká, že pro úspěšnou komunikaci je důležité stanovení řady pravidel. Stanovená pravidla nepoužíváme diktátorsky, ale tak, aby nedocházelo ke špatnému naslouchání druhých. Některá pravidla můžeme používat v soukromém životě, některá pouze na pracovišti. (Mikuláštník, 2003)

4.2 Asertivita jako komunikační technika

Její podstatou je neústupný komunikační styl ve správný čas a na správném místě. Vede k vyhnutí se komunikačním zbytečnostem, které určitě každý z nás někdy zažil (uražení se, odmlčení anebo naopak řekneme více, než bychom měli a chtěli).

Asertivní jednání se mnohdy objevuje ve vypjatých sociálních kontaktech a při konfliktech. Tato forma komunikace však nemá být ani agresivní, ani pasivní.

Člověk, který, zvládne komunikovat asertivně se ubrání:

- Manipulaci se sebou samým – zvládne rozeznat, kdy se již jedná o manipulaci.
- Neoprávněné kritice – dokáže říci ne a svůj názor.
- Nátlakům agresivní komunikace z druhé strany, které jsou namířeny proti nám.

Naučíme se, jak se:

- „Správně“ vyjadřovat (umět zklidnit své naštvání a naučit se pracovat s emocemi).
- Nebát se prosadit svůj názor.
- Bránit své vlastní názory a svou osobu (viz. Manipulace).

Základní techniky

Při rozvoji asertivní komunikace, bylo zavedeno těchto šest základních technik:

1. Vyjadřujte své pocity a nebojte se je prosadit (feeling talk). Člověku pomůže, když jasně a spontánně řekne to, co právě cítí. Nic by se nemělo zbytečně držet v sobě. Salter proto doporučoval naučit se větu: „To se mi nelíbí“.
2. Důležitá je také naše mimika, která by měla být spojena s tím, jak to cítíme vnitřně, neměli bychom se tedy přetvařovat (facial talk). Tzv. kamenná tvář není vůbec vhodná při této komunikaci. Salterovo doporučení znělo: „Zlobíte-li se, dívejte se rozzlobeně“.
3. Projevení nesouhlasu. Nebojíme se říci „ne“. Pokud s něčím souhlasíme, měli bychom projevit souhlas. Těžší variantou může být projev nesouhlasu, který bychom se ale měli naučit používat. Umět říci svůj názor je velmi důležité pro naši osobnost a sebedůvěru.
4. Technika „já“. Každý z nás má svůj názor avšak mnohdy ze strachu, aby nás druzí neodsoudili za náš názor, ztotožníme se s názorem ostatních a v podstatě svoje „já“ za něj schováme. Měli bychom se více naučit používat spojení „já si myslím...“.
5. Technika přijímání pochvaly: Zde bychom měli dát průchod svým emocím a radosti z pochvaly, nebýt skromní.
6. Nerozhodnost – nevíme - li, co odpovědět a dlouho váháme, můžeme poslechnout svůj vnitřní hlas anebo zkusit improvizovat. (Vybíral, 2000)

5 Komunikační specifika vývojových období

Pokud chceme lépe porozumět komunikaci, musíme se zaměřit i na komunikaci v jednotlivých fázích života. Každé období je totiž něčím specifické a rozvíjí se v něm mnohdy i více dovedností dítěte najednou. Pokud se naučíme tyto specifika, usnadní nám to komunikaci a zároveň porozumění druhému. My se zde zaměříme na komunikaci v jednotlivých obdobích dítěte, kterou nám přibližuje vývojová psychologie.

Vývojová psychologie se zabývá psychickým vývojem člověka a je často chápána jako psychologie zabývající se vývojem člověka od jeho početí až po smrt. (Langmeier, 2006)

5.1 Psychický vývoj

Vývoj psychiky od narození až po dospělost je u člověka velmi složitá a trvá velmi dlouho. V podstatě se dá říct, že se učíme po celý svůj život. Období dětství se neustále prodlužuje díky tomu, jak stoupáme v žebříčku fylogenetické řady. Není divu, vždyť v tomto období se postupem času naučíme nejvíce. Důležitý ovšem je už prenatální období, kdy plod vnímá a reaguje na pocity, které zrovna maminka prožívá. Po narození vzniká velmi silné pouto mezi matkou a dítětem a otcem, který je nedílnou součástí. Nyní následuje období učení a vývoje, které si přiblížíme více. (Langmeier, 2006)

5.2 Prenatální a perinatální období

Doba od početí až po narození dítěte. Toto období trvá přibližně 40 týdnů a dochází k biologickému vývoji plodu. Právě zde dochází k rozvoji citových vztahů k oběma rodičům. Dítě již v tomto období vnímá a dokáže rozeznat pocity matky a také na ně reagovat. Po narození, pokud jsme na dítě mluvili již v prenatálním období, dítě rozezná matčin hlas a zažívá pocit klidu a bezpečí.

Po narození nastává změna v soužití obou partnerů – nyní hovoříme o rodině. Musíme se naučit společné komunikaci a změnit životní nároky, které jsme doposud měli. Narození miminka má vliv na život obou partnerů. Záleží pouze na nich, jak zvládnou přijmout nové role otce a matky. To také závisí na osobnostech obou rodičů a jejich psychické vyzrálosti. (Špaňhelová, 2003)

5.3 Přijetí dítěte a komunikace rodičů s dítětem

Velmi důležité je uvědomit si skutečnost, že budeme rodičem již v období těhotenství a před porodem, nikoli až po narození dítěte. Dítě totiž velmi dobře vnímá pocity matky. Pokud se tedy dozvíme, že čekáme potomka, měli bychom si uvědomit, že od této chvíle v sobě nosíme druhou osobu, nikde již nejsme sami, dítě je naší nedílnou součástí. Důležité ovšem je se příliš nefixovat na dítě. Mnohdy to dochází až k nezdravé fixaci vzájemně. Dítě bychom měli přijmout se vším všudy a brát ho jako součást svého života aby bylo spokojené a dále se přirozeně vyvíjelo. (Špaňhelová, 2003)

5.4 Novorozenecké období

První měsíc života dítěte je nazýváme jako novorozenecké období anebo také jako určitá fáze adaptace na okolní svět. Novorozenec se ocitá v neznámém prostředí a učí se toto prostředí vstřebat a žít v něm. Důležitý je v tomto období hlas matky, který jak jsme již zmiňovali, zná z prenatálního období a preferuje ho před ostatními. V prenatálním období jsou veškeré zvuky tlumené a nemá žádné zrakové vjemy. Nyní se dítě učí samo dýchat a udržovat si své teplo.

Proto je adaptace s okolním světem v tomto období velmi náročná. Musí se naučit žít v hluku a pro něj stále ještě neznámém prostředí. Na dítě se snažíme mluvit milým a klidným hlasem pro pocit bezpečí. Snažíme se tedy o vytvoření příjemné atmosféry pro dítě ale zároveň pro rodiče. V tomto období dochází k navázání pozitivních citů mezi matkou a dítětem. Nedílnou součástí tohoto období je také mazlení. Dítě již rozezná příjemné a nepříjemné pocity. (Špaňhelová, 2003)

5.5 Kojenecké období

První rok života dítěte je označován jako kojenecké období. Dítě se již srovnalo se změnou prostředí a dále se seznamuje s okolním světem. Zároveň je pro dítě tohle období velmi důležité v oblasti motoriky. Na konci tohoto období dítě zvládá první krůčky a snaží se o určitou stabilitu. Dítě se snaží komunikovat a zvládá jednoduché slabiky (ba, da, ta, ma). Brouká si a objevuje svět stylem „ruka pusa“. V této fázi vývoje se snažíme dítěti poskytnout dostatek podnětů ze sociální oblasti. Jaké zkušenosti v tomto období dítě získá, ať už pozitivní či negativní ovlivňují jeho důvěru v okolní svět.

V další fázi dovede uchopovat a pouštět věci, rozvinulo svou praktickou inteligenci, je připraveno pro zahájení řečové komunikace, navázalo specifické vztahy k lidem, kteří o ně pečují. (Langmeier, 2006)

Jak komunikovat v tomto období?

- S dítětem hovoříme o jeho pokrocích a neustále ho chválíme, pozorujeme, v čem zrovna udělal pokrok a sdílíme s ním radost, kterou z toho máme.
- Povzbuzujeme dítě dál v tom, co dělá – což je velmi důležité pro jeho přirozený vývoj.
- Snažíme se dítě provázet naším komentářem na okolní situace – popisujeme mu, co se děje (vidíš tamhle ten strom?) Komentář nebo otázky musí být zvoleny jednoduše ale zároveň pokud popisujeme, tak výstižně. Na procházce se snažíme s dítětem co nejvíce konverzovat.
- V tomto období se také setkáme s obavami z cizích lidí, neznámých míst a věcí. Snažíme se tuto obavu změnit na jistotu, kterou v nás zajisté potřebuje. (Špaňhelová, 2009)

5.6 **Batolecí období**

Batolecím obdobím můžeme označit 2. - 3. rok života. Dochází k velkému rozvoji v dalších oblastech, (myšlení, řeč, jemná a hrubá motorika). Dítě se snaží vše zvládnout samo. Má lepší koordinaci těla a schopnost udržet rovnováhu. Postupně zvládá chůzi, běh anebo jízdu na kole.

Ve druhém a třetím roce života dítě začíná mluvit, zvládá jednoduché věty, dokáže poslouchat a reagovat na otázku. V tomto období je dítě nejvíce roztomilé a funguje zde věta, co neví, to nepoví. Jsou velmi upřímné a fantazie jim nechybí. Díky tomu si v tomto období s dítětem zažijeme nejvíce humoru, ale zároveň u dítěte nastává období vzdoru.

Zkouší, kam ho jako rodiče pustíme, proto je důležité mít jasně stanovená pravidla a mantinely, aby dítě vědělo, co může a co ne. Děti pravidla potřebují pro větší jistotu. (Langmeier, 2006)

5.7 Období předškolního věku

Toto období dle Langmeiera je tzv. věkem mateřské školy. Předškolním věkem také můžeme rozumět celé období od narození po vstupu do školy. Bohužel je to velmi široké pojetí a tudíž si nemůžeme představit pod pojmem předškolní věk dítě tříleté anebo šestileté. Mnohdy tomu tak ale není a lidé se snaží srovnávat. Díky tomu srovnávají dítě v batolecím období s dítětem starším a porovnávají jejich vývojové vlastnosti. Zapomínají však na to, že každé dítě je jiné a srovnávat by se neměly. (Langmeier, 2006)

6 Poruchy osobnosti

Nyní se zaměříme na komunikaci s určitou poruchou osobnosti, tu můžeme objevit již u dětí v mateřské škole, ale zároveň nám bude dobrým pomocníkem při komunikaci s rodiči. Ze své praxe vím, že komunikace s rodiči je mnohdy velmi napjatá a emotivní. Rodiče jsou mnohdy zbytečně útoční a chtějí vše řešit, jak se říká „s horkou hlavou.“ Ovšem nejhorší je, když se setkáte s rodičem, který Vás jako učitelku má za méněcennou a své dítě bere jako středobod všeho. Ze začátku jsem z komunikace měla obavy, ale s postupem času jsem se naučila, že nejlepší návod na to, jak mluvit s rodiči je nechat je říci svůj názor na situaci, mnohdy slyšíte spíše názory na Vaši osobu a jak podle nich děláte vše špatně. Nezbylo nic jiného než to překousnout a s klidným hlasem začít mluvit o problému nejdříve pochvalou dítěte, poté si můžete dovolit říci malinko něco horšího ale hlavně končit zpět u pochvaly. Důležité je se dobrat nějakému výsledku a cíli. K tomu nám pomůže umět správně odhadnout charakter osobnosti a vědět jak s ním mluvit, aby komunikace byla efektivní a vedla k vyřešení situace.

6.1 Psychoanalýza

Psychoanalýzou člověka se zabýval také Sigmund Freud, který osobnost člověka rozdělil do tří systémů, které pojmenoval latinskými slovy Id, Ego a Superego. Kde Id (ono) zastupuje naše neosobní pudy, které fungují na pocitech slasti. Ego (já) zastupuje naše zkušenosti a společenskou roli. Fungují tzv. teď a tady, čili v realitě a snaží se o udržení adaptace. Funguje vlastně mezi Id a realitou na jedné straně a na druhé propůjčuje pudy jakési společenské normy. Superego (nad - já) zastupuje naši osobní morálku, pocity jestli je něco dobře nebo špatně, určuje ideály a normy. Důležité jsou také zábrany, které jsou součástí superega. Mnohdy vnitřně cítíme, že bychom chtěli něco udělat nebo říci jinak ale napětí v nás že to je proti morálce nám to nedovolí. Právě to má za následek náš vnitřní hlas, který nás v naší komunikaci také velmi ovlivňuje. (Nakonečný, 2013)

Sigmund Freud vysvětluje dynamiku lidské psychiky z hlediska rolí a konfliktů vytvořených ve třech složkách (Id, Ego, Superego). Freud říká, že veškeré lidské chování a zvláštnosti, včetně osobnostních poruch, jsou způsobeny složitými konflikty a fungováním těchto tří složek lidské osobnosti. (Freud, 2011)

Existují tyto poruchy osobnosti podle (Praško, 2012)

1. Emočně – nestabilní
2. Disociální
3. Anankastická
4. Pasivně – agresivní
5. Schizoidní
6. Závislá
7. Histriónská
8. Paranoidní
9. Narcistická

S každou z uvedených poruch osobnosti musíme umět komunikovat, protože je pravděpodobné, že se s některou můžeme potkat i jako učitelka v mateřské škole. Na každou osobnost platí jiný styl komunikace, a proto si nyní uvedeme charakteristiky daných osobností a rady jak s nimi vést rozhovor.

Emočně – nestabilní lidé jsou charakterističtí, zejména rychlým střídáním emocí a nálad, neví, čím ve skutečnosti jsou, co mají nebo chtějí dělat. Jsou hodně ovlivněny svým idolem a podle něho se snaží chovat, když se jim to nedaří, jsou velmi nešťastní. V návalu emocí mohou být agresivní, ale později toho litují. Hledají jistotu v druhých lidech, většinou mají špatné rodinné zázemí. Aby získali pozornost u druhých lidí, často si vymýšlí svá dramata a lžou. Dokonce mohou vyhrožovat sebevraždou. Svět vidí pouze v černo - bílém světle, buď je něco dobré, nebo špatné ale nic mezi podle nich neexistuje. Komunikace s nimi, je velmi náročná. Vymyšlené historky musíme umět brát s nadhledem a lepší je si od nich držet odstup.

Disociální lidé někdy uváděni jako asociální jsou agresivní, ovšem ti toho nelitují, proto jsou to většinou kriminálníci. Tito lidé neuznávají společnost a neumí dodržovat pravidla. Zároveň nesnáší nudu a stereotyp, proto také mění zaměstnání a dlouho nevydrží ani ve vztahu. V komunikaci s ním mu musíme hned od začátku ukázat naši sílu a názor, aby nás respektovali a nevyužívali. Mají manipulativní sklony a umí číst ve druhých lidech, o to víc musíme být jistější ve svém tvrzení. Bohužel nejsou empatičtí, takže tzv. řeči na city nám nepomohou.

Anankastičtí lidé jsou k sobě velmi kritičtí, mnohdy si dávají sami na sebe vysoké nároky a pak jsou zklamaní, že neodevzdávají práci v nejlepší kvalitě, protože práci většinou odkládají na potom. Špatně nesou, když někdo nedodržuje pravidla, mají rádi svůj pořádek a svá pravidla, díky tomu jsou pro okolí otravní. Nesnáší nedochvilnost, přitom s ní mají sami problém. Jelikož oni sami jsou k sobě opravdu velmi kritičtí, nesnesou kritiku od druhého. Pokud tuto poruchu osobnosti zjistíme u dítěte, je vhodné dát mu nějakou funkci, protože jsou velmi spolehlivé. (Praško, 2009)

Pasivně – agresivní lidé jsou typičtí „zapíralci.“ I když se jich budeme ptát, na něco o čemž víme, že vědí, budou nám tvrdit pravý opak. Nesnesou autority. Když se jim něco nechce, budou se raději tvářit kysele, aby nás otrávil, ale sami to neřeknou, protože na to jsou moc velké osobnosti. Komunikace s těmito lidmi je lepší spíše písemná, protože rádi říkají, že o tom nevěděli a zapírají. (Praško, 2009)

Schizoidní lidé mají problém s projevováním svých emocí a citů. Neumí se radovat, ale zároveň nejsou ani smutní – neutrální. Nemají rádi dotyky, proto při komunikaci s nimi udržujeme dostatečný prostor a dopřáváme stále volnou jejich osobní zónu. Dokáží se bavit o své práci, ale jinak to nejsou žádní vypravěči. Jsou naopak výborní posluchači, můžeme mu povídat o našich emocích, ale jeho do toho nenutíme. Na děti s takovou poruchou osobnosti výborně zabírají tresty, ovšem musí být oprávněné. (Praško, 2009)

Závislá porucha osobnosti se projevuje upnutím na druhého, spíše dominantnějšího partnera. Partneři jsou většinou nesnesitelní despotové. Tito lidé nemají svou vlastní osobnost. Jinak se chovají s kamarády, jinak s rodiči, jinak v práci. Ženy jsou většinou milé, poslouchají, obdivují, ale jakmile řekneme něco špatného o jejich partnerovi, je zle. Mohou se stát obětí domácího násilí. Ve vztahu jsou mnohdy jen proto, aby nebyli sami a tak často mají partnery od svých 15 let. Jsou velmi tolerantní a k radosti jim stačí velmi málo. Při komunikaci se snažíme dávat jim na výběr a nerozhodujeme za ně. Netlačíme je k velké změně. Snažíme se o to, aby nejdříve oni řekli svůj názor a poté až řekneme ten náš. Tito lidé se velmi bojí kritiky. (Praško, 2009)

Histriónská osobnost nejvíce stojí o obdiv a pozornost. Z počátku jsou milí a snaží se nám zalíbit, později jdou na vše po zlém. Jelikož o sebe i hodně pečují, nemají problém se zájmem u druhých na první pohled. Rádi si získávají pozornost toho druhého, ovšem jakmile ji získají, udělají něco, čím ho shodí, aby ho mohli opět získávat zpět – baví je neustálé získávání druhých a také to opravdu umí, protože mají vysokou sociální

inteligenci. Těmto lidem musíme naslouchat, ovšem přitom musíme dávat pozor na jejich lži a intriky, rádi rozeštvávají kolektiv. Jsou to kontaktní lidé, takže při komunikaci s nimi se nemusíme bát dotyku, ovšem jen tehdy, pokud nevdí kontakt nám, rádi ho vrací. (Vybíral, 2000)

Paranoidní lidé jsou typičtí stěžovatelé, klidně budou věci raději řešit přes úřady, soudy, policii, klidně pošlou inspekci. Pokud narazíme na takového rodiče, máme se upřímně na co těšit, rádi vyvolávají problémy. Myslí si, že je každý proti němu a že mu někdo chce ublížit, ovšem jakmile mu někdo opravdu ublíží, dvojnásobně mu to oplátí. Neumí prožívat štěstí, věčně mají díky pocitu ublížení mrzutou náladu a často jsou naštvaní. Také seznámení s nimi je velmi těžké, jsou žárliví, a když se objeví problém, tak ho nevidí u sebe. Vztahy se jim proto často rozpadají. Tato porucha osobnosti je předaná od rodičů (paranoidní rodič vychovává paranoidní dítě). Komunikace s nimi je spíše dominantnější, klidně se s nimi můžeme pohádat, protože oni to takhle znají a je to pro ně přirozené. Pokud budeme přehnaně milý, budou si myslet, že si s nimi jen hrajeme a neuvěří nám. (Praško, 2009)

Narcistická porucha osobnosti se týká spíše mužů. Ti jsou do sebe zamilovaní a myslí si, že jsou nejlepší, nejkrásnější – až 95%. Ve zbylých 5% jsou zranitelní = Narcistické zranění: Pokud se trefíme do období zranitelnosti, dopadne to tak, že spadne do depresí, které léčí antidepressivy. Mají vysokou inteligenci a dokáží rozeznat, kdo se jim v životě bude hodit a kdo ne. Proto rozdělují lidi na podřadné a užitečné, a bohužel jsou značné rozdíly v komunikaci, kde u podřadných to může vést k týrání. Usilují o moc a uznání, v práci jsou proto úspěšní, i když žárlí na to, že by byl někdo lepší než oni - to nesnesou. Od partnera vyžadují naprostou dokonalost. Při komunikaci s nimi nesmíme dát najevo svou nejistotu, musíme být sebevědomí, protože jakmile dáme najevo chybu, přestaneme je zajímat a skončili jsme u nich. (Praško, 2009)

7 Rozdíly mužů a žen v komunikaci

Toto téma patří k poměrně diskutovaným a poměrně často vede k velkým diskuzím. Některé výzkumy uvádí, že ženy pokládají více otázek, a že jsou více emocionální. Z hloubky a výšky hlasu pak můžeme usuzovat, že muži působí seriózněji a jejich slovům je připsán větší význam. Ženy zase lépe artikulují a muži mluví rychleji. Muži v e-mailové komunikaci více

používají humor a jsou útočnější. Ze všech těchto náznaků však nelze zcela jistě určit rozdíl mezi mužskou a ženskou řečí. (Vybíral, 2005 str. 112-113)

Myslím si, že komunikaci s rodičem v roli otce bude mít učitelka v mateřské škole jednodušší nežli s rodičem v roli matky. Některé matky bývají přecitlivělé a rády nám učitelkám radí, co máme s jejich dětmi dělat a vše vědí nejlépe. Kdežto otcové se o práci učitelky moc nezajímají a v podstatě mi přijde, že mateřskou školu berou pouze jako nějaké „úložiště“ kam svého potomka dají. Pak se ale dostáváme do začarovaného kruhu, kde učitelky si stěžují na přehnanou péči a starost a na druhé straně se setkáváme s nezájmem. Jako vždy zde vyhrává tzv. zlatá střední cesta, kterou k sobě ale musí učitel s rodičem najít, aby byla spokojenost na všech třech stranách – dítě, rodič, učitel a komunikace nám půjde mnohem lépe.

EMPIRICKÁ ČÁST

8 Výzkum

V teoretické části jsme se zabývali problematikou osobnosti a dále pak jejími poruchami, které jsme si popsali a uvedli příklady vhodné komunikace s nimi. Dále jsme se věnovali osobnosti pedagoga a jeho komunikace. Komunikace byla další obsáhlou kapitolou této práce. Uvedli jsme si některé druhy komunikace, pravidla komunikace a modely rozhovoru podle Carhuffa. Příklady efektivní a neefektivní komunikace, které jsou velmi užitečné při práci s dětmi. Dále jsme si popsali teorii TCI – tematicky centralizovaný interakční systém, který využijeme spíše v soukromí nebo při rozhovoru s rodiči, kde je uvedena asertivita jako komunikační prostředek. Nakonec jsme se zabývali, jestli je nějaký rozdíl v komunikaci mezi mužem a ženou.

V praktické části se budeme zabývat konkrétními dílčími cíli, které jsou odvozeny od hlavního cíle této práce, kterým je prokázání rozdílů v komunikaci jedné ženy, ve dvou zcela odlišných rolích – učitelka mateřské školy a následně v soukromí. Porovnáme, jakým stylem mluví a zda užívá některá pravidla či metody uvedené v teoretické části této práce. Metodou našeho výzkumu je analýza získaných hlasových záznamů v soukromí a při řízené činnosti v mateřské škole, kterou jsme následně doslovně přepsali.

8.1 Výzkumné cíle

Ohledně naší práce jsme si zvolili tyto cíle, které jsou specifikovány jako výzkumné předpoklady:

1. Dokázat, že učitelka v mateřské škole bude mít bohatší slovník v práci než při běžném rozhovoru v soukromí.
2. V mateřské škole bude větší míra opakovanosti slov.
3. Tematická jednotka bude spíše zachována také v mateřské škole.
4. Počet unikátních slov bude větší spíše u běžné komunikace v soukromí.

8.2 Definice výzkumu

Definice výzkumu podle P. D. Leedyho (1985) (cit. dle Gavory, 2010, s. 13)

„Výzkum je systematický způsob řešení problémů, kterým se rozšiřují hranice vědomostí lidstva. Výzkumem se potvrzují či vyvracejí dosavadní poznatky, anebo se získávají nové poznatky.“

Podle této definice, můžeme výzkumem řešit různé problémy. Způsobů, co v dnešní době máme je nespočet a díky tomu můžeme řešit i ty složitější, které sice budou trvat delší dobu, ale o to více nás bude zajímat výsledek, který je vždy nedílnou součástí výzkumu. Někdy se z nich dozvíme nové poznatky, které byly zjištěny, a jindy se zase jen utvrdíme v tom, co jsme si o daném problému mysleli a výsledky výzkumu nás nijak nepřekvapí. Pokud provádíme výzkum, je zřejmé, že nebudeme pracovat pouze s jednou osobou, ale budeme porovnávat více činitelů mezi sebou, abychom mohli určit a porovnat rozdíly. (Gavora, 2010)

9 Vymezení metod

Nejprve si pro větší porozumění upřesníme termín metodologie. Dá se říci, že je to nauka o metodách bádání. V této vědní disciplíně se zabýváme využitím různých vědeckých postupů. Může se jednat a zkoumání, posuzování, pozorování a vyvozování výsledků ve vědě, kterou jsme zkoumali.

Reichel uvádí, že *„teorii metody, která srovnává poznávací postupy a jejich výsledky a vytváří tím aktuální soubor poznatků o způsobech poznávání a o kritériích správnosti použitých prostředků. Na úrovni konkrétních vědních disciplín se pak stává jakousi soustavou pravidel, jak lze dojít k vysvětlení určitých jevů či ověření určitých předpokladů.“* (Reichel, 2009, str. 17)

Pro nás byla vhodná metoda výzkumu získání audiozáznamů a následné převedení do programu, který si dále více přiblížíme. Po převedení textu následuje matematicko-statistické šetření, které nám ukáže výsledky ze zkoumaného záznamu a my jej můžeme dále porovnávat.

10 Získání dat

Pro tento výzkum bylo nejprve zapotřebí sehnat ochotné paní učitelky, které by nám poskytly své audiozáznamy nejen z práce při řízené činnosti ale také ze svého soukromí. To byl bohužel největší kámen úrazu. Nejprve jsme se snažili o pořízení alespoň pěti hlasových záznamů, které bychom mohli použít pro analýzu našeho zkoumání. Bohužel nikdo nechtěl být odposloucháván ve svém soukromí. S nahráním sebe při práci s dětmi, neměl nikdo z dožadovaných větší problém. Pouze u některých se objevila prosba s podepsáním o ochraně osobních údajů a o uvedení, že získané nahrávky budou použity jen pro potřeby této práce.

Nakonec jsme data získali od studentek stejného oboru, které studují dálkově a pracují tak v mateřské škole. Z pořízených nahrávek nám po poslechu vyhovovala „pouze“ jedna paní učitelka, která nám nahrála rozhovor se svým přítelem a řízenou činnost v krásném období před Mikulášem. Jednotlivé nahrávky si později více rozebereme. Nyní se zaměříme na transkripci získaných hlasových nahrávek.

Po jejich získání byly pořízeny doslovné přepisy verbální produkce v obou situacích. Bohužel při poslechu nelze zvládat psát s diakritikou. Proto bylo zapotřebí znovu získaný doslovný přepis upravit a napsat ho správně spisovnou češtinou. Bylo důležité, aby použitá slova odpovídala výrazovým prostředkům spisovné češtiny. Důvodem bylo omezení lemmatizačních nástrojů, které pracují pouze se spisovnou češtinou. V případě ponechání původního tvaru všech slov by hovorové výrazy byly zbytečně vyřazeny ze zpracování dat.

Poté již následoval krok, kterým bylo nahrání všech získaných dat do programu QUITA.

11 Program QUITA

Autorem tohoto programu je Bc. Vladimír Matlach. Díky tomuto programu, máme možnost pracovat s více texty najednou a následně můžeme jednotlivé výsledky získaných indexů z textů mezi sebou porovnat. Důležité tedy je, aby jeho výsledkem byla bezproblémová práce v předem stanovených oblastech. (Matlach, 2014)

Tento program nám umožňuje porovnávání dvou či více textů. Na výběr máme několik možností, co vlastně chceme v audiozáznamech vyhledávat a porovnávat. Výsledky následně převede do přehledné tabulky v programu Word Excel. V naší práci jsme se zaměřili na porovnání těchto oblastí lexikální části.

- *TYP (TYPE)* – počet unikátních slov použitých v analyzovaném textu (Cvrček, Richterová, 2010)
- *TOKEN (TOKEN)* – celkový počet slov v analyzovaném textu (Čech, 2014)
- *TTR (TYPES – TOKENS RATIO)* – ukazuje na redundanci nebo také na míru opakovanosti slov (Cvrček, Richterová, 2010)
- *RI (VOCABULARY RICHNESS)* – odkazuje na bohatost slovníku (Čech, 2014)
- *TC (THEME CONCENTRATION)* – ukazuje na tematickou jednotku (Cvrček, Richterová, 2010)
- *ACTIVITY INDEX* – udává poměr mezi slovními druhy, které jsou nositeli aktivity slovesa a nositeli popisnosti u deskriptivity, kterými jsou přídavná jména a příslovce (Čech, 2014)
- *HAPAX* – tím nazýváme vzácné výrazy (Cvrček, Richterová, 2010)
- *ATL (AVERAGE TOKEN LENGTH)* - průměrná délka tokenů – slov (Cvrček, Richterová, 2010)

12 Výsledky výzkumného šetření

V této části si uvedeme čísla, která jsme získali v programu QUITA. A popíšeme si více jednotlivé výsledky ke vztahům uvedené v teoretické části této práce.

Musím také zmínit, že nahrávky jsou zcela anonymní. Nevíme ani jméno, ani bydliště. Pouze dle zvukových nahrávek můžeme odvodit věk nahrávaných. Pro zachování anonymity, jak jsem již výše uvedla, mají podepsaný písemný souhlas. Proto jsem v analyzovaném textu spíše vynechávala psaní jmen dětí, které učitelka oslovovala anebo jména zaměnila. Díky tomu nemůžeme mluvit o přesném výpočtu použitých slov ale pouze o přibližném počtu slov. Což se domnívám, že je pochopitelné.

12.1 Celkový počet slov neboli tokenů použitých v záznamech

Tabulka 1 – celkový počet slov použitých v audiozáznamech

V mateřské škole	1024
V soukromé komunikaci	2900

Nahrávky byly stejně dlouhé a trvaly 45 minut. U řízené činnosti je to poměrně dlouhá doba, přesto jsme v soukromé komunikaci zaznamenali více slov. Myslím si, že zde závisí na každém z nás a na tom, o čem se zrovna bavíme. Ukazuje to také na to, že učitelka během řízené činnosti dává prostor pro vyjádření se i dětem, což je velmi důležité. Při poslechu nahrávek jsem si všimla rozdílu spisovnosti. Ve školce se v roli učitelky snažila o spisovnou češtinu, dávala si záležet na práci s hlasem a intonací. Kdežto v soukromí mluvila tiše, spíše hovorovou češtinou.

Když se zaměříme na komunikaci v mateřské škole, zjistíme, že učitelka používá způsoby efektivní komunikace. Díky tomu měla při komunikaci s dětmi ve třídě klidnou atmosféru a na děti ani jednou nezvýšila hlas – což je velmi pozitivní. Slova volila taková, aby je děti znaly a uměly na jednotlivé otázky odpovídat. Hodinu vedla také k edukaci, což by v pedagogické komunikaci měl umět užívat každý učitel. Zároveň dovedla slovem uklidnit plačící holčičku, kterou rozplakala větou: „*Co peklo schvátí, to už nenavrátí!*“ Dětem dala prostor pro reflexi větou: „*A co se ti dnes nejvíce líbilo?*“ Celkově se mi líbilo používání slov při řízené činnosti.

Pokud se zaměříme na slova v soukromé komunikaci, musím říci, že to byl zcela jiný slovník a volba slov. Při prvním poslechu jsem měla dojem, že se jedná o zcela jinou osobu. Objevovaly se zde hodně nedokončené věty.

12.2 Počet unikátních slov

Tabulka 2 – unikátní výrazy v analyzovaném textu

V Mateřské škole	342
V soukromé komunikaci	670

Když se podíváme na tyto čísla, zjistíme, že větší převahu v používání unikátních slov má opět soukromá komunikace. Není divu, ve školce se snažíme na děti mluvit spíše stejnými slovy a více se opakujeme, jak si zanedlouho také prokážeme. V soukromí používáme slova nespisovná, mnohdy se nám může objevit i nářečí nebo dokonce slova vulgární, která ve školce určitě neužijeme.

12.3 Tematická jednotka

Tabulka 3 – udržení tématu

Ve školce	0,049757
V soukromé komunikaci	0,002807

V této tabulce můžeme vidět velmi zajímavá čísla. Učitelka při řízené činnosti zvládla udržet jednotné téma skoro po celou dobu rozhovoru. Ukazuje nám skoro 50% zachování jednoho téma. Myslím si, že zbytek procent nám „narušuje“ výsledek díky občasnému jmenování (jak jsem uvedla, jména jsem měnila) dětí. Dále při nahrávání přišel do třídy pan učitel a paní učitelka naváděla děti k pozdravení.

Tématem v rozhovoru byl příchod Mikuláše, anděla a čerta. Učitelka jim nejprve uvedla časový údaj, kdy budou chodit a poté začala s charakteristikou těchto „osob.“ Téma bylo krásné a děti velmi bavilo. Učitelka jim vyprávěla krátký příběh o svatém Mikuláši – opět vedla k edukaci dětí. Otázky na popis volila otevřené a nechávala prostor pro

odpověď dětí. Aby se děti nepřekřikovaly, zavedla v komunikaci jasné pravidlo – mluví ten, kdo má zvednutou ručičku a hlásí se.

Při pohledu na čísla v soukromé komunikaci jasně vidíme, že jsme určitě nehovořili o jednom tématu, ale více. To je hlavní rozdíl mezi porovnávanými komunikacemi v tomto výzkumu.

12.4 Bohatost slovníku

Tabulka 4 – bohatost slovníku

Ve škole	0,754123
V soukromé komunikaci	0,609828

Zde zjišťujeme, že v našem výzkumu má tatáž osoba větší bohatost slovníku v práci, což je velmi zajímavé zjištění. Mnohdy slyšíme, že učitelky s dětmi se pouze opakují a používají jedna a ta samá slova, ale zde máme pravý opak. I když se učitelka opakuje, tak tohle dokazuje jediné – vše je možné říci několikrát po sobě jinak a jinými slovy tak, aby smysl byl zachován. Tvořivá učitelka, která má takto bohatý slovník, je opravdu velmi příjemným překvapením mého výzkumu.

12.5 Míra opakovanosti

Tabulka 5 – Opakovanost slov

Ve školce	4,229492
V soukromé komunikaci	3,963448

I když jsme si v předešlé tabulce uvedli větší bohatost slovníku a tím jsme malinko snížili fakt, že se učitelky jen opakují, tato tabulka nám uvádí čísla, že se učitelka přeci jen opakuje. Ano je tomu tak. V soukromí nemusíme nikoho napomínat, nemusíme říkat, co a jak kdo má udělat. Předpokladem bylo prokázat, že učitelky ve školce se více opakují a skutečně tomu tak je. Ale jak bylo výše zmíněno, vše záleží na schopnostech komunikace a sdělení informací každé učitelky.

12.6 Activity index

Tabulka 6 – Poměr mezi slovními druhy

Ve školce	0,676647
V soukromé komunikaci	0,788991

Zde se zaměříme na jednotlivé používání sloves a přídavných jmen ve slohovém útvaru. Pokud budeme vyprávět, objeví se nám tak určitě více sloves. Když se zaměříme na popis nebo charakteristiku, většinou nám budou převažovat přídavná jména a příslovce. Z těchto čísel je patrný rozdíl a jasně vidíme, že větší počet sloves používáme spíše v soukromém rozhovoru, nežli u dětí.

Podle Čecha a kol. (2014), je jeden z prvních autorů tohoto téma A. Buseman. Touto problematikou se zabývá již od roku 1925. V současnosti, dle Čecha a kol. (2014, s. 52) je jev chápán takto: „*Obecně lze říct, že deskriptivita je v textu reprezentována adjektivy a aktivita slovesy (nejsou však většinou brána do úvahy stavová slovesa být, mít, spát atd.). Někteří autoři považují za nositele deskriptivity také adverbia, kterými se odpovídá na otázku „jak?“.* Dále je samozřejmě možné uvažovat také o verbálních substantivech (nošení, bourání, rozbíjení atd.) jako o výrazech vyjadřujících aktivitu. Je tedy evidentní, že existuje celá řada možných přístupů týkajících se definování deskriptivity a aktivity textu, přičemž vždy záleží na teoretických východiscích a cílech badatele. Důležité je však především to, že se deskriptivita (či aktivita) textu dá měřit pomocí kvantitativních metod, díky čemuž je možné použít tyto vlastnosti pro intersubjektívni porovnávání jednotlivých textů, žánrů, autorských stylů atd.“

12.7 Hapax

Tabulka 7 – Vzácné výrazy

Ve školce	0,191406
V soukromé komunikaci	0,132069

Při pohledu na tato čísla vidíme, že vzácná slova se nám více objevila ve školce. Myslím si, že je to díky tématu, které učitelka měla a popisovala jej.

12.8 ATL

Tabulka 8 – Průměrná délka tokenů

Ve školce	4,691244
V soukromé komunikaci	4,71987

Je jasné, že ve školce nebudeme na děti mluvit dlouhými slovy a budeme spíše volit, kratší, jasná a výstižná slova, která nejsou složitá a děti jim budou rozumět. Tato čísla nám to potvrzují.

13 Diskuse získaných výsledků

Domnívám se, že výsledky z tohoto šetření nám přináší nové poznatky a informace. Role učitelky v mateřské škole není jednoduchá, i když se většinou setkáváme s názorem, že tam s dětmi nic neděláme a pouze si s nimi hrajeme. Komunikace s dětmi je velmi náročná a my musíme zvládnout se domluvit. Proto musíme ovládat pedagogickou komunikaci, které jsme se věnovali v teoretické části. Dále jsme se zabývali způsoby komunikace, jako je asertivita způsob komunikace, dále efektivní a neefektivní způsoby komunikace s dětmi. Jak se ukázalo v empirické části tohoto výzkumu, tato metoda komunikace skutečně funguje a je dobré ji znát a hlavně používat. Nedílnou součástí pro správný vývoj komunikace je znát vývojová období dítěte, které jsme si také popsali a uvedli, co je v jakém období pro dítě důležité a co bychom jako učitelky měly akceptovat.

Učitelka v mateřské škole ale nekomunikuje pouze s dětmi ale také s rodiči. Proto jsme si v teoretické části uvedli také několik poruch osobnosti pro usnadnění komunikace s nimi. Dále jsme toto rozdělení poruch osobnosti mohli použít při transkripci soukromého rozhovoru. Rozdíly v komunikaci mezi mužem a ženou jsme si uvedli také díky komunikaci v soukromém životě. Myslím, že každý z nás si rozdíly dovede sám představit.

V empirické části pro nás byly důležité výsledky získané z programu Quita. Výsledky jsme získali díky doslovnému přepisu audiozáznamů, které jsme následně přepsali do tohoto programu. Jelikož se nám výsledky objeví v přehledné tabulce, vidíme na první pohled rozdíly mezi nahrávkami, které jsme zkoumali. Následovalo popsání jednotlivých slov z tohoto programu a pak už jen zamyšlení nad výsledky, které se ve větší části shodovaly s předem stanovenými hypotézami.

Předpokládali jsme, že učitelka bude mít bohatší slovník v práci, nežli v soukromí – tuto hypotézu se nám podařilo obhájit. Správná učitelka má mít bohatý slovník, aby dětem neříkala jedno a to samé pořád stejně. Díky tomu jsme také předpokládali, že učitelka v mateřské škole bude mít větší míru opakovanosti slov. Toto se nám podařilo také prokázat. Ovšem záleží na tom, z jakého úhlu se na toto zjištění podíváme. Musíme si uvědomit, že učitelka dětem opakuje spíše, co mají dělat, kam půjdou anebo jmenovitě napomínají. Díky bohatosti slovníku ale učitelky zvládají mluvit o jednotlivých tématech zcela jinak, aby se neopakovaly a přitom, jak jsme se také dozvěděli a potvrdili si naši hypotézu, že učitelka zvládne zachovat tematický celek spíše při komunikaci ve škole.

Dále jsme zkoumali, zda učitelka používá více unikátních slov v práci nebo v soukromí – předpokladem bylo, že více unikátních slov použije v běžné komunikaci. I zde se nám tedy povedlo prokázat pravdivost naší domněnky. Pro představu jsme si uvedli ještě další čísla, která si myslím stály za zmínku a my bychom se nad tímto výsledkem mohli zamyslet.

Dále jsme zjistili rozdíly v užívání jazyka. Ve školce na děti mluví spisovnou češtinou, kdežto v soukromí se nám objevily vulgarismy a nespisovná čeština. Práce s hlasem se také objevila spíše v komunikaci s dětmi než v soukromí, což je logické. I když domnívám se, že u starších učitelek, které pracují v tomto oboru déle, to nebude tak patrný rozdíl jako v tomto výzkumu.

Závěr

Cílem této práce bylo odpovědět na otázky, které jsme si předem stanovili jako výzkumné. Myslím si, že to se nám podařilo a my tak můžeme považovat cíl za splněný. I když jsme se na začátku našeho zkoumání setkali s neochotou vyhovět nám a poskytnout rozhovor v soukromí, jsem velmi ráda, že jsme to nevzdali a tato práce mohla vzniknout. Díky tomu jsme získali materiál od studentky, který jsme mohli použít. Nebylo vůbec lehké získat audiozáznam, a když se nám to konečně podařilo, nastalo další úskalí této práce – doslovný přepis hlasového záznamu, který zabral opravdu hodně času. Již při plánování této práce jsme si stanovili několik bodů, na které se zaměříme a porovnáme je.

Na tyto body jsme získali odpovědi pomocí matematicko-statistického programu zvaného Quita. Dále následovalo porovnání mezi jednotlivými čísly a porovnání s našimi cíli. Jelikož nám vyšlo více zajímavých čísel, která určitě stála za zmínku, uvedli jsme si je také pro představu, jak náročné je rozlišovat druhy komunikace a umět se přizpůsobit dané situaci.

Závěrem bych ráda uvedla, že program, ve kterém jsme vyhodnocovali audiozáznam, není zcela přesný – uvádí se chybnost mezi 4 – 5 %. Také musíme brát v úvahu, že jsme měli pouze jednoho respondenta, který nám záznam poskytl. A v neposlední řadě musíme brát v potaz to, že každý z nás je jedinečný a zvládá komunikovat jinak v každé situaci. Proto tedy nemůžeme tvrdit, že takto to má každý z nás. Jak již bylo v úvodu psáno – každý jsme jiná osobnost a je potřeba na tuto skutečnost nahlížet.

Použité zdroje

Internetový zdroj

Cvrček, Václav - Richterová, Olga (eds). pojmy:typ [Internet]. Příručka ČNK; 2014 Nov 24, 10:40 GMT [Citováno 2017 Jun 24]. Dostupné na: <https://wiki.korpus.cz/doku.php?id=pojmy:typ&rev=1416825655>.

Knihy

ČECH, R. a kol. (2014). *Metody kvantitativní analýzy (nejen) básnických textů*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-4044-6.

DEVITO, Joseph A. *Základy mezilidské komunikace: 6. vydání*. Praha: Grada, 2008. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2018-0.

FREUD, Sigmund. *The ego and the id*. LaVergne, Tenn.: Pacific Publishing Studio, 2011. ISBN 1451537239.

GAVORA, P. (2010). *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido. Překlad: Vladimír Jůva, Vendula Hlavatá. ISBN 978-80-7315-185-0.

GAVORA, Peter. *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-7315-104-9.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

MAREŠ, Jiří a Jaro KŘIVOHLAVÝ. *Komunikace ve škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1070-3.

MATLACH, V. (2014). *Kvantitativně lingvistický software*. [Diplomová práce]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. Katedra obecné lingvistiky.

MIKULÁŠTÍK, Milan. *Komunikační dovednosti v praxi*. Praha: Grada, 2003. Manažer. ISBN 80-247-0650-4.

- NAKONEČNÝ, M. (2009). *Psychologie osobnosti*. 2. vyd. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1680-5.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Lexikon psychologie*. 2., podstatně rozš. vyd. Praha: Vodnář, 2013. ISBN 9788074390562.
- NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-0738-1.
- PRAŠKO, Ján. *Poruchy osobnosti*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-558-5.
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.
- ROSENBERG, Marshall B. *Nenásilná komunikace: řeč života*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-447-2.
- ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě: vývoj a výchova od početí do tří let*. Praha: Grada, 2003. Pro rodiče. ISBN 80-247-0552-4.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie osobnosti*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 9788024618326.
- VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-998-4.
- VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-291-2.

Seznam tabulek

<i>Tabulka 1 – celkový počet slov použitých v audiozáznamech</i>	<i>41</i>
<i>Tabulka 2 – unikátní výrazy v analyzovaném textu</i>	<i>42</i>
<i>Tabulka 3 – udržení tématu</i>	<i>42</i>
<i>Tabulka 4 – bohatost slovníku</i>	<i>43</i>
<i>Tabulka 5 – Opakovanost slov</i>	<i>43</i>
<i>Tabulka 6 – Poměr mezi slovními druhy</i>	<i>44</i>
<i>Tabulka 7 – Vzácné výrazy</i>	<i>45</i>
<i>Tabulka 8 – Průměrná délka tokenů.....</i>	<i>45</i>

Přílohy

Příloha A – doslovný přepis audiozáznamu při řízené činnosti

Tak a my si dneska budeme povídat o tom co nás čeká a nemine tenhle a příští víkend a týden ne víkend už příští týden ne vlastně už tenhle týden v pátek přijdou Mikuláš čert a anděl výborné v pátek ještě se 4x vyspinkáme a pak přijdou ale mezitím taky ještě nás čeká ještě něco jiného spaní ve školce andělské spaní ve školce zítra můžete mít na sobe klidně něco bílého nějaký andělský Martínku oblek můžete mít nějaká křídla nebo třeba čelenku s hvězdičkou jako má andílek čerta ne když to máme andělské přespání, čerty budeme mít Martínku v pátek ano? Tak jenom, bílý tričko stačí, když budeš mít jo? Výborně kdo se těší na přespání? A Ondro, ty tady budeš spát, no tak proč se hlásíš? Ale to, není pro vás Davídku. To je jenom pro děti ze zvonečku víš, jo. Budeme spát ve trojce, protože tam je televize abychom se mohly dívat zase Denisi na pohádku, tak ve středu za námi přijdou zase slečna praktikantka a pan praktikant ze školy. Určitě si pro vás zase připraví něco hezkého, zase s nimi budete něco dělat a tvořit. A ve čtvrtek pak přijde ten čert Mikuláš a anděl tak a ale pozor k nám přijdou dřív protože správně by měli chodit až v pondělí až 5. prosince, protože v podvečer 5. prosince začne chodit Mikuláš s čertem a Martínku budou rozdávat nadílku Mikuláš je postava představte si která skutečně dávno žila to není vymyšlený pán byl to moc hodný pán, který se staral o chudé a trpící lidi hladovým ti co mají hlad dával jídlo komu byla zima toho oblekl do kožíšku opuštěným lidem poskytl domov a pro každého dělal jen a jen dobro a když umřel tak byl prohlášený za světce a o jeho dobrých skutcích se mluví do dnes my ho známe, že jo, Mikuláše jak ho známe, toho Mikuláše známe, Mikuláše, jak ho poznáme? Má klobouk ten kdo se hezky hlásí Alenko, má jaké vousy bílé vousy Filípku má hůl, ano výborně, Maruško má plášť, výborně, Martínku, může může mít i brýle. Má knihu, ano Pěťo jakou knihu sebou nosí Mikuláš? Ano, knihu hříchů a dobrá, já jsem zvědavá, jestli ten Mikuláš v pátek sem přijde, jestli i on bude mít tu knihu, že ji měl, vždycky Pěťo, a tam měl napsaný všechny vaše hříchy, tak jsem zvědavá, jestli vás tam někoho bude mít napsaného, koho si třeba bude chtít ten čert odnést. Ano Tome vid' a Tom se bal vid' Tome a brečel, to já bych taky brečela, taky bych nechtěla do pekla. Proto ano co peklo schvátí, to už nenavrátil nikdy. Neplakej, Maruško, ale ty se vůbec nemusíš bát, ty ses moc hodná holčička, tebe si peklo nevezme, protože na tebe nic nemá ano. Když se Alenka bude snažit hezky baštit tenhle týden tak si to ten čert rozmyslí vid', Alenko, ale ty se snažíš, vid', ale ještě nebreč, ještě

tady ten čert není ještě do pátku, je času dost a my určitě tě nedáme, možná nějakého Martínka. A co takový čert? Čertovským úkolem je totiž svádět lidi k neřestem, aby se dostali do pekla, takhle jim sedí na rameni a šeptají bouchni tvého kamaráda nebo šeptají zboř mu jeho stavbu a někdy si to necháte našeptat, že jo, do ouška, ale někdy ne, někdy se vám to povede a vůbec toho čerta co ho máte na rameni, tak ho neposloucháte, protože sám čert je taky pěkně zlobivý, a když chodí s Mikulášem, tak dělá pořádný rámus a hluk, blekotá, jak blekotá blblblblbl, ukažte mi jak blekotá čert, ukažte mi to blblblbl, ještě mě to ukažte a chrastí řetězem a pro děti, pro děti nemá vůbec nic dobrého, leda tak uhlí nebo plesnivou nebo shnilou bramboru, no i čert ale, plesnivou kdo už dostal uhlí od čerta? Už stokrát si dostal od čerta uhlí? Dobře a koho už si čert chtěl odnést, přihlaste se, Lucinko, hezky se posad'. Už si vás chtěl odnést, Alenko neplakej, pozdravíme pana učitele, dobrý den, tak, no a zapomněli jsme ještě na někoho, kdo chodí s Mikulášem a čertem Vašík mi to řekne, Ježíšek nechodí s Mikulášem a čertem Vašíku, Martínku, anděl, jak poznáme, má křídla, má bílé sáty, má zvoneček, má čelenku s hvězdičkou anebo nemusí mít čelenku může mít hvězdičku přímo na čele, hvězdičku na cele bílé vlasy nebo blondaté, žije v nebi a to jsme si neřekli, jak vypadá ten blblblblbl, Ájo, má rohy, výborně, kdo ještě neřikal, má nějaké boty, má řetěz, ocas, vidle, může mít i zlatý zuby, když asi někde to možná ukradl anebo je bude mít černý od toho, že si je nečistí, udělejte hezky kroužek, já nevidím na všechny děti, děkuju. Máte pravdu ve všem, tak má jazyk, dlouhý kopyto a huňatý kožich a taky pytel, ve kterém nosí děti, ale ne jenom děti, on tam nese Martínku, i zlobivý dospělý lidi, takže i my si musíme dávat teda velikánský pozor, a když jste říkaly o tom andílkovi, jak vypadá, tak on je bílý, to už jsme si všechno říkali, a Mikuláš, ehm, Mikuláš, anděl je Mikulášův pomocník, má dobré srdíčko a je moc hodný, že jo, a většinou nese dětem buďto kalendář nebo nějakou čokoládu, nehlásíte se. Paráda, dobře tak, vidíš to, co vy jste hezkého dostaly, výborně, tak a teď bych se vás chtěla zeptat, jak se vám líbilo, když jsme hráli na ty čerty, co se vám líbilo a co se vám třeba nelíbilo, a kdy ti bylo nejlíp, a proč, Amálko? Jak jste byly starý, hmm, Renčo, Davide, mladí čerti, když jste mohly jančit, skotačit, když vás nebolely ty záda. Že jo, Lenko, ležení kolem ohně, když jsme mohly a tančení, Lukáši, hmm, bezva, Vašíku, oni to jsou pomocníci, to oni mají pomocníky, i tady u nás na zemi, to nejsou jenom převlečený lidi nebo možná někde, to jsou jen převlečený lidi, ale jsou to pomocníci toho Mikuláše, anděla a čerta, a opravdický čertové možná nepřijdou, možná ano, to uvidíme, ale možná přijdou z toho Rakouska za námi. No teda já taky ne, ty jsou úplně hnusný, úplně ošklivý a hrozně se jich bojím i já teda a smrdí, teda fuj, až hrůza. Výborně.

Příloha B – doslovný přepis audiozáznamu soukromého rozhovoru

A ty hraješ příští týden s Martinem a pak sám?

No úterý, středa.

Takže ve středu jdeš hrát s Martinem a v úterý hraješ zápas? A proč hraješ za jinou skupinu.

Protože jich je málo.

Aha já myslela, že jdete jako trénovat.

Ne.

Zápas.

Já jsem jako myslela, že jdeš jako trénovat před zápasem s Martinem. Takže hrát spolu ještě nejdete?

Ne.

O víkendu půjdete asi ne?

No hmm v sobotu hrajeme ten zápas.

Přál jsi Hance k narozeninám včera?

Přál jsem.

A v sobotu hrajete teďka?

Jo.

Jo?

Hmm.

S kým?

Němčice Litomyšl.

A to hrajete dopoledne nebo odpoledne?

Dopoledne i odpoledne.

Jo?

A pak od 12- ti.

Aha, tak to pak budeš muset přijet pak později k nám sám, protože já mám jen do půl dvanáctý školu, vždyť jsem ti to říkala přeci.

Já vím, budeme tak do tří hrát.

No a tak bys pak přijel a vzal bys ty věci, co mi dala Vanda Fandovi jo? Když tak se pak ještě domluvíme.

No já nevím no.

Protože já myslela, že hraješ jenom dopoledne právě, protože jsi nic nenamítal, když jsem říkala, že mám jen do půl dvanáctý.

Hmm no, jo, no.

Takže hrajete zas dva matche jo? To hrajete v Litomyšli všechno?

Ne. Doma. Oboje doma.

Ježíš podívej, co udělala ta Lilina.

Ježíš.

Takovej bordel, prej rozbalila dárečky o něco dřív, ježíš já bych ji zabila, Hele to používám ten ten, ten šampon co jsem si teď koupila na ten růst vlasů, Nechceš ho koupit?

Jsem snad plešatej nebo co?

Ne jenom po tom víc rostou vlasy no. Hele fakt jak mi kadeřnice dělala ty blbý melíry tak podle toho vidím, jak to roste.

No tak já jsem měl taky ten šampon.

No a ještě ho máš? A proč ho nepoužíváš? A vlasy si tím nemeješ a myješ si je jen sprcháčem?

Vždyť ses tím včera myla taky.

To je dobrý nemám zkoušku ze zdravotní tělesný výchovy a teď tam ta učitelka nepřijela a že nám žádný kontakt dávat nebude, že je externista a že má své práce dost. Ještě nám řekla, že nám materiály pošle na společný mail a ještě nám zkoušku přeložila na 7. ledna dopoledne a že to vypíše. Pošle nám materiály, a že toho bude hodně jo, protože nás učila nějaký latinský sračky a prostě všechno možný no a vůbec se neozvala, neposlala ani email ani nic a když se podívám kdo je garantem předmětu tak tam je furt ta stará učitelka takže teď se budu muset obrátit na někoho jako vyššího ale jako ona řekla, že na sebe nedá kontakt tak buďto má dělat jednu práci anebo dvě a pořádně.

No ale tak z toho má prachy.

No já to jako nechápu ale tohle už je druhý externista.

No a proč se na to nevysere? A neděla to, když ji to vadí?

A teďka už mám v sobotu poslední hodinu a pak začíná zkouškový. A hele musíme se podívat ještě na ty zpáteční letenky a na ten ten na ten bus když já nevím kde to je. Já to najdu na mailu asi a zkusím najít tu minulou verzi tu zpáteční. Budu to muset vytisknou.

No.

Protože abychom se taky vůbec dostali domu, že jo.

Že co?

No jede se do Prahy, že jo, protože já už když jsem rezervovala ty a už je mam zaplacený ty do Berlína.

No.

Tak ty, tak tam taky bylo už místo, ale pustili to jen týden a bylo tam třeba už deset lístku v háji.

No je to těžký sledovat.

No ne sledovat to už tam je.

Takže už to tam je?

No jo ale já jsem ti říkala, ať to tam koupíš, ale já teďka hledám, že jo letenku s odletem protože odlítáme z Islandu, abych věděla.

Jako od kdy jo?

Jo a teď to musím najít tady v poště a vůbec to nemohu najít, vidíš to tady někde? Jako abych přešla na jinou stránku. Jo už to vidím tady, že jo?

Hmm jo.

Koukáš na to?

Na co?

Na ty odlety?

Hmm confirmation holiday air.

Tak jste byli přece jen hrát?

Tak jste byli tři ne?

Ne ne čtyři.

To sem si říkala, že jsi byl létat někde s Ondrou.

On nehrál nakonec.

Martin.

To je Jágr?

Jo.

A on předtím nemohl nebo co?

Ne.

Martin Jágr? On se fakt tak jmenuje?

Jo.

Hele 6:45 a v 10 bychom měli být v Berlíně.

Takže když se podívám na regio?

Výhra, výhra.

Jojo, akorát jeden zápas.

Všichni všechno.

Hmm, Praha.

Cože?

Sněž, tu polívku Honzo.

Kdo měl průpovídky jako Jirka?

Hele Michale?

Ano.

A co ten borec on řekl jako že konec?

No bylo to jako 5 : 3.

Hele 10:45 je tam přilet a 11: 40 bychom měli odjíždět, jenže pak tam budeme do tří no a to bychom museli až pak ve 20:55 jako furt to jde, ale budeme doma až v deset.

Kam to jako jede, jako domu?

No jako vlakem.

No a ten bus může mít nějaký zpoždění to třeba ani nestihneme.

Ale tak to jede až 20:55 ten vlak.

To jo ale tak.

Myslíš, že by se to fakt nestihlo?

No já nevím no je to jako přímý let tak by nemuselo.

No ale to je jako letadlo islandský.

Tak hele když se nic neposere.

No to jde.

Hele já napíšu Sabče.

Já nevím, jestli tam jsou výjimky.

Já napíšu Sabče a jak dlouho to trvá. 45 minut jde.

Než zjistíš kam dát zavazadlo atd.

Tak to jo a to jako to že to jo?

No já nevím nic neříkal?

Jako Jirka?

Hele Mari v kolik zítra jedete s Ondrou?

Ještě nevím.

Hele a do kolika budete v práci?

Do pěti.

Do pěti až?

No snad jo no. Co v práci?

Tam ta zas? Tý zas mrdlo, jo?

Zas jo, já myslel, že je dobrá.

To má jako syndrom vyhoření nebo co?

Ne, já nevím.

Takže zase je v léčebně?

No já nevím.

Hele a Fanda přijede až ráno?

No já nevím.

Hele na Evu máš číslo nebo napsal bys Jirkovi, jestli jede až v pátek, že bych se s ním svezl?

No tak to jo no.

Nebo mu nápis ty, a že bych jel jenom já.

Hele, Sabča mě napsala a říká, že to bychom museli mít jediné zpoždění a na kufry cekali 20 minut max.

No jako nevím no ale, jestli se to nestihne tak to bude v prdeli.

No máme čekat do 15:55.

No jo ale, když tam bude zase tolik lidu, plnej ten bus tak nic, že jo.

Nevím nevím, jako, no.

Taky nevím ach jo, Marti a vzali byste mi do Kouřové to cukroví? Já vám když tak tady napíšu vzkaz, abyste, na to nezapomněli, protože já už tady jeden nechala, protože tady mam mixer jako že pro taťku.

No.

Tak já tady k tomu dám ještě cedulku, jestli byste vzali to cukroví, jo?

Tak to tu nech.

Já ještě zavolám vaší mamce, ať to dá někam do chládku.

Protože já bych to řekla Fandovi, ale nevím, jestli přijede nebo jestli přijede až ráno? Uvidím ráno, protože já jdu až na odpolední.

Dobře.

Dobře jo? Tak děkuju.

My jsme měli meka byli jsme prasata, měli jsme toho cheese bylo to dobré vid'? Mňamka, jako koukáš na seznam nebo co?

Ne.

No tak nic já ráno vstávám.

Hmm to je blbý.

No a jak to bylo předtím ta blondýna, víš, Pepo?

Jak ona byla předtím dlouho v řiti? Týden? Měsíc vlastně.

Bylo to dlouhý.

No, jo, no když to má někdo takhle náročný.

No jo no, to je v prdeli říkám to je moc.

Takže tam nebude nikdo?

Asi ne.

Já toho moc neudělám.

Hmmm.

Dobrý no Michale musíme se podívat ještě na nějaké jiné alternativy, třeba vlaky.

No a jak to tam je jako daleko?

Anebo si zarezervovat bus pozdější no.

Pro jistotu, tak se někde podíváme po Berlíně no tři hodiny.

Pro jistotu no.

Ježíš když tak bychom jeli ráno v jedenáct no.

Hmm hned ráno.

Když já sem chtěla, abychom přijeli v ten patek, abychom v sobotu nastoupily do pěti hodin na ten ples tak abychom se upravily a byli obě strany spokojený.

45 minut je málo.

A takhle aspoň bude klid.

No vždyť jo vždyť to je jedno.

Tam můžou jezdit linkový busy, protože jsem tam nikdy nebyla.

Ach jo, tak až budeš mít někdy čas, tak to tam bookni.

Tak mi pak pošli nějaký.

Regiojet normálně tak to tam bookni, jedenáctého, hele 15:55 měli bychom byt na Florenci 16:55 a to myslím, že je dostačující ne? Se, dostat za hodinu na hlavák z Florence?

Hmm, myslíš jako na vlak, jo?

No.

A co to je za vlak?

No jako na Sladkov ne přece?

No to jo, ale když bude mít zpoždění?

No to asi nemá, já na to koukala, že mají rezervy časový?

No tak když tak pojedeme ráno, no.

No to byly ty příchozí, no.

Bylo to zajímavý, no, byla to dvouhodinovka ruštiny a ani ti nepřišlo, že tam dvě hodiny sedíš.

V pohodě, ještě autobusy.

Tak Fanda fakt někde kalí, no.

To asi jo.

Hele tak mi volal.

Takže jdeš?

NE, ale jestli jdeš hrát?

Co on se ptal, jestli jdeš hrát, jo?

Asi jo, no.

No já nevím, jak to v pátek stihneme.

Co?

Já to moc nestihnu v pátek.

To je hotovy no.

Sabča říkala, že z Florence to bude jistější, tak abychom byli bez stresu, jestli to stihnem.

Co to je?

To je hroznej dabing.

Jo to je Casanova.

Hmm, Bart Simpson.

No právě.

Prej Saša nádhera, chci pohled z Berlína, teď jsem jí psala, že jí nakupuju nové dárky, tak aby nekybycovala postu.

To dojde?

Ten balíček? Co když ho držeš na celnici?

Ten od něj?

Ten od něj.

Já jí posílal 26.11., ne 16.11 a 28.11, je tady v Praze na celnici.

Tak tam musíš asi zajít?

Ne, to tam mají jenom čísla, musím poslat reklamaci na poštu a pošta to musí poslat, nejsou tam od toho, aby to hledali, a když to nenajdou, tak mi jenom vrátěj poštovný.

A co jsi tam měla?

Jako ten balík v hodnotě litru, že jo, ten balík.

A co jsi tam všechno posílala?

Ten svetr, kosmetiku.

Tak ono když to je velký, tak se to ztratí, no.

Ne to není tím, já jsem si teď volala s tetou, no a všechno zůstává na celnici, no.

No jo, no, všechno musej projíždět.

A když se jim něco nezdá, tak to prostě otevřou a pak to vyhoděj nebo si to nechaj, aby tam nebylo nic, co by ohrožovalo, a já mam pojištěno do 750 Kč, ale to ti da pošta jenom v případě, že ty to s nimi budeš jako řešit, tak nevím.

Hmm.

Ach jo.

Ještě nevím, jestli mam jít na deset nebo 11, ale Pavlína mi psala, že když to nestihnu do 11 do školky, tak se svět nezblázní, že tam přijdu včas jindy, protože jsem domluvena, že přijdu na 11, že se mi kvůli tomu nechce dřív, no tak uvidím, FB mi vytvořil video, a já to chci vidět celý, to je strašný, děti si tam hrály u ohníčku.

Hele, sisinka.

Cvičím pilates.

Tohle ale není nic moc, to je taková oslava narozenin.

Mohl bys, zkusíš csfd?

No hele, mě nefunguje internet? Co to znamená?

TO děláš ty, protože koukáš na nějaký blbý pingpongový ty.

Tak funguj.

Co sis dal jako k jídlu.

Kinder.

Kinder, to já měla taky.

Ježíš, on bude další díl Šmoulů.

Víš, co mi to připomínalo, ale teď ten film jako nechci hanit, jo, ale když jsme viděli Gravitaci, není to tak hrozný, ale mělo to stejnou myšlenku.

Jakou to mělo myšlenku?

No žádná, jakože žádná dějová linka.

A to předchozí bylo jako lepší, no tak jsem si na to nějakou zvykla, ale je to jako 229. nej film, takže jako nic moc no, a myslím si, že jako víš to ani nepůjde.

Myslíš?

Jo, ale nechápu, proč tě zajímá zrovna ta Gravitace.

229 nejlepší díl, to je strašný.

No ale tenhle je nejoblíbenější, tenhle byl nejlepší.

Aha, ale to je jedno stejně byl blbej, moc to nechápu.

Ale tak nám se tam nelíbil ten vlk, že jo, to je možná náš problém.

Nebylo to špatný celkově.

Co to bylo za thriller?

Tohle vypadá dobře, teď sem koukala na Saiwen a fajnsis, dívej Book of love už existuje.

To je stará.

Kniha lásky 1994.

Hele tam hraje ta Merci Saiwen

Tady ale vypadá dost to, vid'.

Už je fakt na čase.

Já nevím kdy by karta Merci byla k ničemu, tak si tam ukládáš story.

No, já vím, no ale nemůžeš to hledat na netu?

No a to se tě ptali jako na slevy?

Hele koukej, za 49,90 žrádlo, hele počkej, teďka mi to přišlo.

2d za 60 a 3d za sto.

Kupujte lístky online, a proč tam nejdeme na moje narozeniny?

Dům pane 2, hele tady je moovieka, aha, hmm, aha, tak jsem se jako nekoukala no.

Tak se podívej.

No ale ty mas tu kartu tak ji přines.

Tak si uděláme volno a uděláme si maraton.

Hele, neříkala, jak se jí líbil Anděl páně 2?

Nevím, neříkala, že tam seděla dvě hodiny, no a.

Joo?

Přines tu kartu.

Michale.

Mě bolejí záda.

Já už jdu pryč.

Ne, dones mi tu kartu, ať se kouknu na ty body.

Ty ji máš v peněžence.

Sáhni si do peněženky.

Sleva 20 %.

Takže 20 Kč to odečítá.

Ježíš, co děláš.

Sleva 20 % na střední menu, ježíš, to bych si dala.

Za každý nákup vstupenek získáte 1 bod, tak to bychom jich měli dost jako.

Za každých 150 bodu dostanete vstupenku nebo střední menu zdarma

To je dobrý, že se body neodečítají, vid?

Hmm.

Bla bla bla.

Dones ji, mě to zajímá.

Tak to dones!

Míšo, mně se nechce zvedat.

Mně taky ne.

Ještě nemám dopitý pitíčko.

Jo.

Ale vždyť tam stejně budeš muset pro tu visa kartu.

Ty jo a ještě je tam džusíček, trošička, kdyby sis to zředil, nechápu, jak to můžeš pít?

Hele tohle si odnes, Michale.

Dones tu kartu, jo když stojíš zrovna.

Joo, nebuď lenochod.

Já ještě nejdu, nemám dopitý pitíčko.

Já vstávám v pět.

Já až se mi bude chtít.

Ukaž.

A tam je nějaký číslo?

A email?

Takže mi ji asi ještě nemáme ani potvrzenou.

Špatně.

Chyba aha

Mně to píše, že tam je chyba tak já fakt nevím.

Kde?

No ale číslo píšu správně, tak fakt nevím, tady to píše oprávnění z čerpání výhod v multikinech.

Vždyť to tam mam správně.

Hele už to tu je.

Takže půjdeme ještě jednou do kina možná 2x a budeme mít vstupenku zdarma, dobrý ne?

Hmm.

Ale tady je za každých 10ks nákupu nebo vstupenek získáte jeden bod, takže když máme 89 bodů, tzn krát 10 takže jsme tam nechali 890 Kč za vstupenky.

Ale poprvé to nebylo na kartu ještě.

Bylo.

Jo?

Jo já jsem ji hned na poprvé koupila.

Kolik jsi platil za ty dva lístky?

238.

238?

No ale tak tos platila 2x, ne, sama?

Jednou.

238.

Už přišla Blanka?

Nevím, asi ne.

Mně už to nemyslí, Michale, spočítej to, 238×3 je...?

Je, jo, hmm, tak to tak bude 3x a jednou tak to tak bude si myslím.

Tý jo, to je hrůza, ty vůbec, nechodíš do kina!

Byl jsem 3x, co tě to napadlo?

No, že jako prostě víc.

A říkal jsi každý měsíc září, říjen, listopad, prosinec, takže jsem jeden v mínusu, takže musíme jít ještě jednou.

Takže půjdeme příště a já se hned podívám, na co půjdeme.

Hmm, Underworld, Krvavé války.

Pařba o Vánocích.

To je kravina.

Noční zvířata, to se mi líbilo, ježíš, to dávaj taky teďka.

No, zmastil.

Hele, připravujeme, to by mohlo být nějaký to hustý.

Tak Pét'a ho zmastil

Bylo to o hovně, vole.

Stejně mu to bylo hovno platný, hmm.

Počkej.

Půjdeme na Assassins Creed?

Ne.

Proč ne?

Ne ne.

Pasažéři tam bude ta...

Scifi dobrodružný, dnes jsme byli na scifi.

Ale tohle vypadá dobře, dívej, ta Inkarnace, ten horor.

To by nemuselo být špatný.

A to je horor?

Ne, horor ne, spíš scifi.

Assassins creed, tady je to V pasti, vypadá taky dobře.

Velka čínská zeď, to by nemuselo být špatný, Rozpolcený, hele, to jsem ještě neslyšela.

50, ježíš, 50 odstínů...

Jee, na to půjdu.

Na co?

Na Kráska a zvíře.

Posloucháš?

No, hmm.

Posloucháš?

No.

Ale to zní zajímavě, třeba to ještě stihneme!

Tak příští týden.

Santa je pořád úchyl.

Ale to Noční zvíře je fakt dobrý, to stáhneme a má to už 80 %.

Buďto VIP vstupenka, což nevím co je, anebo střední menu zdarma za 150 bodíků.

Je to v hodnotě 130 korun, takže to tam bude max na popcorn a ještě k tomu slanej a ne žádněj dobrej.

Slanej je dobrej.

Mně nechutná, já mám ráda karamelovej.

Slanej je nejlepšší.

Ne karamelovej je nejlepšší.

Hele, tak já vám tady nechám ten vzkazík, jo, nějako.

Hmm, nějako.

Já sem si nevezala to pitíčko sebou.

Jé, Michale, tys dneska tak hrozně ustlal, slyšíš? To je fakt strašný ale.

Ty neumíš vůbec stlát, vid'.

Ne.

No jasný, to jde vidět.

Tak jo.

Cože?

Ach jo,

Míšo, chcípla nám hvězda.

Míšo.

Ta hvězda.

Jaká?

Naše vánoční.

Asi bych ji měla vyhodit.

Nejsem Jakub.

Čichni, jak ta růžová voda.

Tak si čichni.

To smrdí.

Co kecáš, to je jak růžová voda.

Můžu otevřít okno?

Ne, je tu zima.

Mohlo by se zatopit.

Ne.

Není tady hic.

Proč jsi sundala krajíc ze stolku?

Protože před 2 dny mi někdo volal a já neměla baterku a čekala jsem, až přijdeš a řekneš jak to, že nemáš telefon u sebe?

Já furt nevím, v kolik mam vstát?

V kolik odcházíš ty, v 7:11?

No, někdy v 7:10, někdy v 7:20, je to podle práce.

A buď vstanu, až přijdeš do práce, nebo vstanu později.